

Sinuga

Eesti Puuetega Inimeste Koda

Märts 2008

**Pimedate laste
õpetamine Tallinnas**

**Eesti Puuetega Naiste
Ühingu tegemised**

Kurt koer

- MARET MARIPUU**
3 Hea lugeja!
- RAISSA KESKKÜLA**
4 15 aastat pimedate laste õpetamisest Tallinnas
- KRISTINA ROSIN**
6 Lastevanemate unistused
- MAARJA KIRSBERG**
7 Äravahetatud Oskar
- MAIO VANIKO**
9 Tartu käsitööring tähistas juubelit näitusega
- KAIA KALDVEE**
10 Rahvusvaheline kunstifestival „Lootuse täht“
- KÜLLI ROHT**
12 Afaasialiid õpib õpetamist
- ANNE VESKIMEISTER**
15 MHADIE projekt: holistlikuma käsitluse poole
- TARMO KALMANN, ILME VANNAS, ANNE BITERS, MARI RULL**
17 Praktikavõimalused avarduvad
- KRISTI VIISIMAA, LIINA RAUS, ANNIKA TOMPS, KRISTINA KALA**
19 Kust me tuleme? Kes oleme? Kuhu läheme?
- MARE ABNER**
21 Eesti Puuetega Naiste Ühing Euroopa
Liidu naiste võrgustikus
- MAARJA KAPLINSKI**
24 EPNÜ esindajatena EDFi foorumil
- KAIRI ROHTMETS, EDA MURU**
27 Puuetega meeste pere- ja
seksuaalelualane üle-eestiline projekt
- SILVIA MILLER**
30 Kolm päeva Brüsselis
- AIRIKA PENING**
31 Merineitsimaal õnne saladust avastamas, 2. osa
- AIVE SARJAS**
35 Ilusa nimega koer
- JUHAN NURME**
38 Kõlav eesti keel

TOIMETUS

Toompuiestee 10
10137 Tallinn
epikoda@epikoda.ee
Tel 6616629

Peatoimetaja
Eha Leppik, 5543180,
eha.leppik@mail.ee

Toimetaja
Aive Sarjas, 5079962,
aivesarjas@hotmail.ee

Keeletoimetaja
Juhan Nurme,
nurme@hotmail.ee

Kujundus ja küljendus
Egon Erkmann /
Carp Stuudio, 6412528

Kaanfotod Aive Sarjas

Toimetusel on õigus
kaastöid lühendada
ja toimetada.

Sinuga väljaandja on
MTÜ Eesti Puuetega
Inimeste Koda.

Sinuga ilmub 3–4 korda aastas.

Eesti Puuetega Inimeste Koda
www.epikoda.ee

Hea lugeja!

President Toomas Hendrik Ilves allkirjastas möödunud aasta 25. septembril Eesti nimel Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puuetega inimeste õiguste konventsiooni. Konventsiooniga ühinenud riigid on kohustatud kaitsma puuetega inimeste õigusi, kaotama igasuguse diskrimineerimise ning edendama nende õigusi muuhulgas hariduse-, tervise- ja sotsiaalvaldkonnas.

Kogu maailmas elab ligikaudu 650 miljonit puudega inimest. Neist 50 miljonit elab Euroopa Liidus. Hinnanguliselt on see 10% elanikkonnast, keda võib nimetada suurimaks vähemuseks maailmas. Eestis elab umbes 113 000 puuetega inimest. See on märkimisväärne osa ehk 8,4% Eesti elanikkonnast.

Iga inimene on Eestile ääretult tähtis. Ühiskond on tugev vaid siis, kui kõik selle liikmed saavad oma elu elada täisväärtuslikult ja aktiivselt. Iga inimene peab tundma, et ta on oodatud ja vajalik ühiskonnaliige just sellisena, nagu ta on. Puuetega inimesed vajavad oma vajadustele sobivate võimaluste leidmiseks rohkem tuge. Eesti riik on teinud läbi suure arengu. Arenenud on ka Eesti ühiskond, inimesed on täna oluliselt avatumad ja sallivamad. Puuetega inimeste probleeme ning soovi ja õigust osaleda ühiskondlikus elus teadvustatakse ja tähtsustatakse üha enam. Sellele vajadusele on riik viimas-

tel aastatel üha rohkem tähelepanu pööranud.

On tähtis, et igaüks, kes soovib olla aktiivne ja teha tööd, peab seda ka saama. Riik julgustab puuetega inimesi otsima tööd ning pakub sobiliku töökoha leidmiseks mitmeid erinevaid võimalusi. Alanud aastast makstakse tööl käivale puudega inimesele töölkäimise toetust. Samuti kasvavad tööealiste puuetega inimeste toetused 30% võrra. Nende tegevuste kõrval ei tohi kindlasti jääda tagaplaanile puuetega lapsed ning vanad. Kõik väärivad võrdselt tähelepanu ning toetust. Need küsimused on ministeeriumi töökavas tähtsal kohal. Oleme astunud esimesed sammud pikal teel, et luua puuetega inimestele võrdsed võimalused elada aktiivset ja täisväärtuslikku elu. Nüüd tuleb seda teekonda jätkata.

Mul on hea meel, et koostöö Eesti Puuetega Inimeste Koja ning Sotsiaalministeeriumi vahel on alati olnud hea ning iga aastaga aina paranenud ja tihenenud. Vaid ühiselt saame otsida ja leida parimaid ning tegelikele vajadustele vastavaid lahendusi. Täna teid selle eest ning usun, et meie koostöö jätkub ka edaspidi. Ministeeriumi uks on alati avatud ning kõik head nõuanded on väga oodatud.

Soovin kõigile Eesti Puuetega Inimeste Koja liikmetele õnnelikke ja ilusaid hetki!

MARET MARIPUU
Teie sotsiaalminister

15 aastat pimedate laste õpetamisest Tallinnas

Eesti Pimekurtide Tugiliit ja Tallinna Heleni kool tähistasid ühiselt 15 aasta möödumist nägemispuudega laste õpetamisest Tallinnas. Täna õpetajaid, annetajaid ja koostööpartnereid ning tunnustati Tallinna Linnavalitsuse ja Tallinna Haridusameti toetust pimedate, pimekurtide ja nägemis-liitpuudega lastele õppimisvõimaluste loomisel.

RAISSA KESKKÜLA

Eesti Pimekurtide Tugiliit

Eelmise sajandi 90-ndad aastat tõid suuri muutusi nii Eesti kui ka teiste Ida-Euroopa maade ellu. Muudatused toimusid ka puudega inimeste elus.

Alustati tööd lastega

Juba esimestest kontaktidest Põhjamaadega tuli ilmsiks üks oluline puudus Eestis nägemispuudeliste tegevuses. Nimelt nägi Eesti Pimedate Liidu põhikiri ette, et liikmeks võetakse nägemispuudega lapsi alates 14. eluaastast. Põhiline tegevus oli suunatud täiskasvanutele ja puudus igasugune toetus peredele, kuhu sündis nägemispuudega laps.

Eesti Pimedate Liidu juhatuse jõudis üksmeelsele arusaamisele, et põhikirja tuleb sisse viia muudatus, mis an-

nab võimaluse alustada tööd lastega. Vastav muudatus viidi sisse 1993. aastal, selle tulemusena loodi esimene vaegnägijate laste rühm alushariduse andmiseks Tallinnas, praeguse nimega Tallinna Linnupesa Lasteaed.

Töötajate täiendkoolitus

Algas aktiivne koostöö Soome, Rootsi, Taani ja Saksa erinevate organisatsioonidega töötajate täiendkoolituseks ja kogemuste saamiseks.

Töötajate pikaajaline koolitus Taanis, Rootsis ja praktilised õppused Soomes, andsid tüflopedagoog Olga Ilginale võimaluse kujundada uute eesmärkide saavutamiseks tugev ja teovõimeline meeskond (tegelikult naiskond).

Seoses töötajate oskuste arenemise ja spetsialistide ringi laienemisega lisandu-

sid eelnevale rühmale Linnupesa lasteaias ka pimedate ja nägemis-liitpuudega laste rühmad.

Lastevanemate unistused

Siis, kui Tallinna nägemispuudega lastel oli võimalus saada alusharidus oma kodulinnas ja kasvada oma pere keskel, tekkis lastevanematel soov ja unistus, et lapsed saaksid ka kooliteed alustada kodulinnas.

Selle soovi täitumine võttis aastaid ja peab tõdema, et unistuse täitumisele aitas suuresti kaasa USA Hilton/Perkins programm.

Seitsme koostööaasta jooksul, mil töötajate täiendkoolitust viisid siin Eestis läbi USA spetsialistid, toimusid mitmed kohtumised Tallinna Linnavalitsuse ja Tallinna Haridusameti juhtidega.

Ametnikud võtsid pakutud ettepanekuid väga tõsiselt ja aitasid igati kaasa Tallinna lastele kodulinnas õppimiseks parima võimaluse leidmisel.

Kontsert Heleni koolis.

Pimedate toetatud õpetavakoolis

Uueks ajajärguks võib pidada 2001. aastal Tallinnas alustatud pimedate laste toetatud õppimist tavakoolis.

Toetamiseks pimedate laste õppimist tavakoolis, alustas tööd tugikeskus, kus lapsed saavad spetsiifilist õpetust, et läbida kooliprogramm võrdselt teistega. Loomulikult on ka varem pimedad lapsed Tallinna koolides õppinud, kuid neil puudus spet-

siifiline tugi, lapsed ja õpetajad pidid toime tulema omal jõul. On aga oluline, et tavakoolis õppiva pimedaga töötavad inimesed täiendavad end vajalike spetsiifiliste teadmiste osas.

Võimalused pimekurtidele ja nägemisliitpuudega lastele

Pimekurdid ja nägemisliitpuudega lapsed võttis Tallinna Kurtide Kool oma kaitse alla 2005. aastal. Kuul-

mis- ja nägemispuudega laste ühine kool sai maailma kuulsa pimekurdi Heleni Kelleri järgi nimeks Tallinna Heleni Kool. Käesoleval ajal saavad Tallinna Heleni Koolis alusharidust 13 last, põhiharidust 16 last ning tugiõpetust 7 tavakoolis õppivat pimedat last.

On tähtsustatud nende Tallinnas elavate nägemispuudega laste vanemate unistus, kes soovivad kasvatavad laste peres keskel.

Lastevanemate unistused

Kõne peetud 18. jaanuaril 2008

KRISTINA ROSIN

On täiesti terve nähtus, et kandes last veel oma südame all, unistame täiuslikust beebist. Kõigile ei lõpe see unistus alati täiuslikult. Meie, nägemispuudega laste vanemad, peame õppima elama teadmise, et meie laps ei näe ümbritsevat maailma nii, nagu meie seda oma silmadega näeme.

Lapse kasvades olen avastanud, et nad näevad maailma hoopis mitmekülgsemalt kui meie. Aeg on näidanud, et purunenud unistus täiuslikust lapsest oli petlik. Nägemispuudega laps on erakordne kingitus, kes aitab hoopis meil, vanematel, standardset maailmapilti avardada.

Näiteks ühel puhkepäeva hommikul hiilis meie poeg imevaikselt magamistuppa. Ta kuulatas minu hingamist, tuli lähemale ja kontrollis kas ma magan, pannes oma sõrmed minu silmadele ja tehes seda erilise õrnusega — „ma magasin” ja ta läks sama vaikselt ära. See oli väga armas ja eriline hommik.

Need hetked ja olukorrad teevad elu rikkamaks. Muidugi võiks nutta ja halada, et nii kurb, nii kurb — laps ei näe, kas ema magab või mitte. Aga millise empaatiavõimega inimesed neist lastest

kord kasvavad? Seda, kuidas nad tajuvad sinu hääletoonist väsimuse, mure, rõõmu, laiskuse jms noodi, ei saa õpetada, seda õpetab elu neile ja nemad omakorda meile.

Side ja usaldus

Meie side lapsega kujuneb reeglina väga sügavaks ja usaldusväärseks, sest oleme neile siiski maiste asjade ja teadmiste vahendajaks. Üks ere näide: kui meie poeg oli veel väike, oli tal kord kõrge palavik. Tahtsin selle palavikku alandava küünla alla võtta. Ta loomulikult keeldus. Selgitasin talle, et nii kõrge palavik on halb ja küünal aitab. Lõpuks ta lubas selle küünla endale panna, aga palus enne kui ma selle süütan, teda hoiatada. Mul jäi hing kinni! Ärevuses olin unustanud seletada, et see küünal on tillukene, mitte suur lauaküünal, mis põleb. Kas võib unistada veel suuremast usaldusest?

Usaldusega kaasneb ka vastutus. Vastutus hea hariduse eest, suurepärase toimetulekuoskuste eest, et meie lapsed kunagi iseseisvate täiskasvanud inimestena oma elu elada saaksid. Siin jääme aga meie lapsevanemad üksi hätta.

Professionaalne abi

12 aastat tagasi, kui meie poeg oli aastane, soovitati mul minna Olga Ilgina juurde sõnadega „tema teab kõike”. Ja tõesti, see, mis meid toona Linnupesa lasteaias ootas, oli liigutav ja asjalik konsultatsioon ning ülevaade sellest, mida tähendab, kui peres on puudega laps. Sellest ajast peale oleme meie ja mitmed kümned teised piimedate ja nägemispuudega laste vanemad saanud õpetust ja nõuandeid. Ei teaks ki mida teha, kui poleks Olgat oma suurepärase tiimiga, kes alati lahenduse annab ja võimaluse otsib.

Tallinna Heleni Kool

Aastate jooksul on palju ka muutunud. Üks kurb tõsiasi on, et järjest rohkem sünnib lapsi, kellel on mingil määral nägemispuue ja mitte ainult. Nad kõik vajavad hoolt, armastust ja õpetamist. Nii selgus ühel päeval, et Linnupesa lasteaiad kõiki soovijaid enam ära ei mahutanud. Uueks koduks sai Heleni Kool. Kahjuks pean lapsevanemana ütlema, et kõik muudatused ei suju alati lihtsalt, sest meie riigis saab haridussüsteem üsna visalt aru, et puudega inimesed on

n-õ kapist välja tulnud. Aastad on kõiki meid karastanud ja oma laste eest seistes oleme pidanud vahel ka teravamaid läbirääkimisi, mis õnneks on enamasti positiivselt lõppenud. Kahju on ainult, et inimesed on seetõttu väga palju närve kulutanud. Need oleks võinud pigem lastega töötamiseks jääda.

Oleme täna siin, Heleni Koolis, kus Olga oma tiimiga iga päev, nädalast nädalasse, kuust kuusse ja aastast aastasse nägemis- ja nägemis-liitpuudega lastega töötab. See on sõnuseletamatu investeering, mida on tehtud nendesse lastesse ja nende peredesse. Ei oleks meie, vanemad, iialgi nii hästi toime tulnud ilma teie nõuannete ja näpunäideteta, ilma järjepideva tööta meie lastega. Suur rõõm on oma pime laps teie juurde saata, sest nad tahavad siia tulla. Siin on nende jaoks turvaline ja „nähtav” keskkond.

Hea haridus

Aga edasi? Meie lapsed kasvavad juba suureks, kahjuks tuleb aina uusi ja uusi lapsi peale ja ühel päeval on nad kõik täisealised. Jällegi unistame vanemadena, et nad oleksid võimalikult iseseisvad ja saaksid ise omale leiba teenida. Sest ühel päeval meid, vanemaid, enam ju pole. Seda teadmist unustamata ongi lastevanemate, õpetajate, kes pimedaid lapsi õpetavad, ja riigi haridussüsteemis töötavatel inimestel soov, püüd ja kohustus anda pimedatele lastele, kuni nad veel kasvavad ja õpivad, hea haridus. Et nad ei jääks täiskasvanutena riigi rahakotile lesima, vaid saaksid olla täisväärtuslikud erivajadusega kodanikud, nähes-tajudes ümbritsevat maailma omal viisil.

Südamlik tänu kõikide laste, kes kunagi teie käest on õpetust saanud, ja nende vanemate nimel. Soovin teile usku, hingesoojust ja armastusejõudu!

Äravahetatud Oskar

Kõne peetud 18. jaanuaril 2008

MAARJA KIRSBERG

Täna tähistame 15. aastapäeva pimedate laste õpetamise algusest Tallinnas. Selle aja jooksul on pimedate ja pimedate liitpuudega laste kooli- ja pereelus väga palju muutunud. 15 aastat tagasi puudusid neil praktiliselt kõik võimalused saada puudespetsiifilist haridust ja tuge, mis taoliste laste puhul on tegelikult ju hädavajalik. Tean seda omast kogemusest, sest minu vanem, üheksa-aastane poeg Oskar on samuti pime liitpuudega laps.

Hästi korraldatud eriõpe

Eesti Pimekurtide Tugiliiduga puutusin esmakordselt kokku perekursusel. Oskar ei osanud siis iseseisvalt mitte midagi teha – ei istuda, süüa ega juua, muudest toimetulekuoskustest rääkimata. Tugiliidu töötajad suunasid meid Linnu-pesa lasteaeda liitpuudega pimedate laste rühma. Poole aasta pärast oli minu väike Oskar justkui ära vahetatud – nii imelist ja professionaalset tööd olid õpetajad ja kasvatajad temaga teinud. Alles siis hakkasin õieti aru saama, kui vajalik on abi ja toetus, mida pakub hästi korraldatud eriõpetus. Sageli lapsevanemad mitte ei taha, vaid lihtsalt ei oska oma puudega lapsele asjakohast õpetust anda.

Oskari arengu aluseks ongi tugiliidu loodud tugiisikute võrgustik – haridus ja rehabilitatsioon. Tema õpetajad on osa meie perekonnast. Ilma nendeta ei oskaks ma kindlasti õpetada Oskarile just temale võimetekohaseid oskusi.

Praegu ei oska ma isegi ette kujutada, milline oleks meie elu ilma Tallinna Heleni koolita ja tugiliiduta. Olen mõtteid vahetanud lastevanematega, kelle lastel ei ole taolisi võimalusi olnud nagu

Oskaril, sest vanasti ju kasvavad „sellised lapsed“ lihtsalt laste- ja hooldekodudes nelja seina vahel ilma spetsiifilise õpetuseta.

Koostöö

Tugiliit koostöös teiste organisatsioonidega on teinud väga suurt tööd, et võimalikult paljud, eriti just pimekurdid ja nägemis-liitpuudega lapsed, saaksid osa võimalustest, mis on loodud. Eriti tahaks tänada Eesti Kuulmispuuetega Laste Vanemate Liitu, kelle panus haridusvõimaluste loomisel meelepuudega lastele on olnud hindamatu.

Kahjuks on ikka veel vanemaid, kes loobuvad oma lastest või lihtsalt häbenevad neid. Suuresti on selles süüdi ühiskond, mis pole veel piisavalt küps, et „teistsuguseid“ lapsi ja täiskasvanuid aktsepteerida. Mina arvan,

et kõige tähtsam ülesanne siin ongi lapsevanemate julgustamine, et nad ei annaks alla. Puudega lapse kasvamine ei olegi nii hirmus raske, kui algul näida võib.

„Oskari kodu“

Nii meie perele kui ka kõikidele teistele liitpuudega laste vanematele oleks suureks abiks nn „Oskari kodu“ loomine. See kujutaks endast laste elupaika. Tean omast kogemusest, et Oskarit kasvades hakkab mul tema füüsiline hooldamine järjest enam üle jõu käima ning ma küll ei taha, kuid pean endale tunnistama, et ei tule sellega lihtsalt toime. Ma ei suudaks elada teadmise- ja Oskar peab tulevikus hooldekodusse kolima. Sellepärast ongi minu, teiste lastevanemate ja tugiliidu unistuseks luua „Oskari kodu“, kus meie lapsed saaksid iga-

päevaselt vajalikku puude-spetsiifilist hoolitsust, kus nad ei tunneks ennast kui lastekodu lapsed. Arvan, et kui suudame luua lastele tingimused, kus nad saaksid elada neile kohast täisväärtuslikku elu, siis jääb kindlasti vähemaks vanemaid, kes muidu võib-olla loobuksid oma lapsest.

Mul on südamest hea meel, et Tallinna Heleni Kool ja Eesti Kuulmispuuetega Laste Vanemate Liit meid n-ö oma tiiva alla võtsid ja et me kõik siia ühe katuse alla kenasti ära mahume. Täna Teid, et olete andnud pimedatele ja nägemis-liitpuudega lastele võimaluse õppida ja areneda toredas koolis! Avaldan tunnustust Eesti Pimekurtide Tugiliidu nurgakivile ja südamele Olga Ilginale, kes 15 aasta jooksul on pannud tugiliidu tegevusse kogu oma hinge.

Tervitussõnad sõpradelt.

Tartu käsitööring tähistas juubelit näitusega

Kui kümme aastat tagasi sai Tartu Puuetega Inimeste Kojas käsitööringiga algust tehtud, ei osanud keegi arvata, et see hakkab aastate jooksul pakkuma iganädalast huvitegevust rohkem kui poolesajale naisele.

MAIO VANIKO

Kõik need aastad ringi köögipoolt vedanud ja ka ise usinasti näputööd teinud Elle Tammemägi on silmnähtavalt uhke, sest kümme aastat on väga pikk aeg ning tehtud kaunite käsitöökäsitööesemete üle saab vaid rõõmu tunda. Juubelinäitusel näidatud tööd on pandud nii hoold kui armastust. Võiks öelda, et naised on käinud kord nädalas neisse töödessa oma hinge jätmast. Lumeta märtsitaolises jaanuaris on lisaväärtus see, et tööd on hästi rõõmsad — värvidega pole koonerdatud.

„Suurim rõõm on see, et meie käsitööhuvilistele on südamelähedase tegevuse tarvis võimalus loodud, ringis käijatest on kujunenud omaette sõprusring. Väärtus on seegi, et ligi poolesajast käsitööhuvilisest on aastate jooksul tekkinud pidevalt tegevatse viieteistkümnemeiseline tuumik,“ räägib lisaks oma põhitööle ka veel Tar-

tu Sclerosis Multiplexi ühingu vedav Elle Tammemägi.

„Meil on naisi, kes on ringis osalenud algusest peale, nii nagu on ka naisi, kelle tööd on vabariiklikul tasemel täiesti arvestatavad.“ Tartu Puuetega Inimeste Koja käsitööringis kogu aeg osalenud Malle Käos, Aili Sõukand ja paar kuud hiljem ringiga liitunud Mai Lille.

Pikaaegne käsitöökoogemus paistab välja ka nende tööd. Nii Malle Käos kui Mai Lille on hinnatud meisterlike lapitehnikas käsitööesemete eest. „Lapitegitajest“ tuntakse ka Eda Madissood. Kangakudujaist nobedaim, Hille Speek, on aga käsitööringis oldud aja jooksul jõudnud kududa paarsada meetrit kangast — nii põrandavaipu kui ka katteid.

„Praegu on lapiringis käijaid kaksteist, kangaringis käib aga kuusteist naist,“ selgitab Elle Tammemägi, kelle hinnangul on ringi pluss see, et selles saab osaleda tasuta. Käsitööring saab koos

käia Tartu Linnavalitsuselt renditud Tartu Puuetega Inimeste Koja ruumides. Nii mõnigi puuetega inimesi ühendav huvialaring peab ruume üürima ja pidevalt muretsema näiteks ruumide kütmise pärast.

„Muidugi, kui meil oleks veel rohkem ruume, saaksime üles panna ka rohkem kangastelgi ja paigaldada käärpuud ning ringis osalejad saaksid paremini omavalgel kangakudumise aegu jagada,“ räägib Tammemägi. „Võib öelda, et meil käiakse väga erinevatel põhjustel. Lisaks käsitööarmastusele ja kollektiivis olemise soovile on igal ühel meist veel oma lisapõhjus — kes tahab endale midagi toredat teha, kes oma lähedastele, kes on aga hoopis huvitatud lisaraha teenimise võimalusest.“

Tema sõnul peavad nad alati arvestama ka oma tervisega. On neid, kes saavad tegutseda väga pikka aega järjest, aga on ka neid, kes suudavad korruga vaid paar tundi tegevatse olla. „Kui käed jäävad ikka päris kohmakaks ja ei saa enam korralikult teha, võib asi päris katki jääda.“

Kellel 12. jaanuaril Tartu Rahvakultuuri Keskse-

si majas Tartus Pepleri 27 juubelinäitusel eksponeeritud töödest väheks jäi, said silmailu ka näituse ruumis olevatest fotoalbumitest. Just neist saab aja jooksul tehtust eriti hea ülevaate.

Aastate jooksul on käsitööringi juhendanud Kadi Kõiv, Eva Tammemägi (end Kikerpill) ja Piia Ast lapitööd ning Malle Käos silmuskudumist. Kangakudumist korraldab Elle Tammemägi. Töödega on esinetud mitmetel näitustel Tartu Puuetega Inimeste Koja loengusaalis ja lapitöödega igal aastal Eesti Rahvamuuseumi näitusmajas, samuti käidud näiteks laatadel Heimtalis, Tartus ja Vastseliinas. Korduvalt on külastatud käsitööpäevi Põlvas, Põltsamaal, Viljandis ja Moostes. Lapiringi naistest neli on vastu võetud Eesti Lapiseltsi liikmeteks. Nemad esinesid eelmisel aastal oma töödega ka üle-eestilisel Eesti Lapiseltsi kokkutulekul Haapsalus.

Rahvusvaheline kunstifestival „Lootuse täht“

Alljärgnevalt pajatab Kohtla–Järve Invaühingu esinaine Svetlana Ergaševa kultuurikollektiivi „Ojake“ sõidust puuetega inimeste esimesele rahvusvahelisele kunstifestivalile „Lootuse täht“. Festival peeti 29.11–01.12.2007 Peterburis.

Kirja pannud
KAIJA KALDVEE

Ida–Virumaa PIK tegevjuht

Svetlana: „Olime Eestist ainuke kollektiiv, kes üritusel osales. Meie sõit sai võimalikuks tänu Eesti Puuetega Inimeste Koja, Ida–Virumaa Puuetega Inimeste Koja ja Kohtla–Järve Linnavalitsuse toetusele ning Peterburi festivali organiseerivale komiteele.“

Meid võeti hästi vastu, tegime kolm päeva pingsalt tööd. Ikka kella kaheksast hommikul kuni kaheksani õhtul. Teinekord polnud isegi aega süüa ja juua ning mõnel päeval olime ilma lõunata. Proovide ajal tegeles meiega kogenud lavastaja.

Festivali üldine tase oli kõrge, osa võttis 13 kollektiivi. Peale Venemaa enda osalesid lauljad Valgevenest, lauljad ja ratasoolis breiktantsijad Ukrainast,

noorte ratastoolikasutajate hip-hop tantsugrupp Norrast, pimedate orkester Šveitsist, pime helilooja, laulja, muusik Taanist ning muidugi ka meie „Ojake“ Eestist.

Meil oli kaasas mahukas eeskava, mida kultuurimajas ka näitasime. Galakontserdiks Oktoobri Kultuuripaleesse valisime saateta laulu „Tule koju“, mille me ka ainsa kollektiivina a cappella esitasime. Teised laulsid kõik fonogrammi saatel. Esinesime Eesti rahvariietes, sest esindasime ju Eestit ja oma kodulinna Kohtla-Järvet. Inimesed isegi nutsid saalis härdusest, eriti kohalikud eestlased.

Festival andis palju puude-

ga inimestele endile, sest iga tervegi poleks sellisele koorusele ja tempole vastu pidanud. Tänu osavõtule ja esinemistele tõestasid need inimesed ennast teistele ja ka iseendale. Nüüd usuvad nad enam oma võimesse, oma vajalikkusse ja leiavad, et ka nemad on tavalised inimesed. See kõik annab jõudu edasi elada. Festival andis osalejatele enesekindlust, julgust ja eneseväärikust.

Palehigis harjutades kipus ka meie jõud tihti kaduma. Nii mõnelgi rauges jaks jalgadest ja seljast. Aga tarvitses vaid režissööril hõigata, kui tahtejõud taas appi võeti ja proove jätkati. Tulenus nähtud vaeva eest oli

selle vääriline — teenisime tormilise aplausi. Saalis oli kokku 3 700 vaatajat-kuulajat.

Kontserdi lõpetas Venemaalt pärit pime laulja Diana Gurtskaja. Imetlesime seda habrast, kuid väga tugevat isiksust.

Nende päevade jooksul jõudsim e kaia veel ka Üle-Venemaalises Invaliidide Ühingu, kus meile näidati puuetega inimeste poolt tehtud kalaluudest pilte.

Kõikjal võeti meid soojalt vastu, mistõttu leppisime kokku teha koostööd ka edaspidi. Leidsime sellelt ürituselt palju uusi ja häid sõpru.”

Kultuurikollektiiv „Ojake“.

Afaasialiit õpib õpetamist

Afaasia on keeruline kahjustus — enamasti kas insuldi või ajutrauma tagajärjel kaotab inimene võime rääkida, teiste kõnest aru saada, lugeda ja kirjutada.

KÜLLI ROHT

*Eesti Afaasialiidu
juhatuse esimees*

Seda kõike muidugi erinevalt, sõltuvalt ajukahjustuse piirkonnast ja verevarustuse katkemise ulatusest. Mõnel inimesel ei ole üldse võimalik teistega kõne abil kontakti saada, teine saab küll ise rääkida, kuid teistest on raske aru saada, kolmas mõistab öeldut, kuid endal ei tule üksi sõna enam meelde.

Õppimine ja afaasia

Elukestev õppimine — see on tänapäevase täiskasvanuhariduse alus. Igal inimesel on õigus õppida. Afaasia on aga kahjustus, mille tõttu inimene tavakombel õppida või isegi tavalist igapäevast teavet koguda ei saa. Õppimisel ja teiste inimestega suhtlemisel vajab afaasiaga inimene selleks koolitatud inimeste ja spetsiaalsete meetodiliste ning tehniliste vahendite abi.

Euroopa Grundtvig programmi projekt „LAPH — Le-

arning and Aphasia” (eesti k „Õppimine ja afaasia”) on rahvusvaheline õpikoostöö projekt, mis suunatud täiskasvanud afaasiaga inimeste hariduse edendamisele.

Projektis osalevad Eesti, Soome, Hollandi, Itaalia, Iirimaa ja Rootsi afaasiaga inimeste haridusega tegelevad organisatsioonid. Aktiivselt on projekti kaasatud sihtrühmaga töötavad spetsialistid erinevatest asutustest nagu rahvuslikud afaasialiidud, Skandinaavia rahvaülikool, kohalikud omavalitsused, afaasiakeskused, haiglad. Projekti töös osalevad ka afaasiaga inimesed ise. Projektis osalevate riikide ja asutuste sotsiaalne ning hariduslik taust on väga erinev, mistõttu on oodata mõjusat ja reaalselt kasutust leidvat tulemit.

Eesmärk

Projekti eesmärk on jagada teadmisi ja kogemusi sellest, kuidas edendada ja parandada täiskasvanud afaasiaga inimeste haridust ja sotsiaa-

lset kaasatust. LAPH projekti õpikoostöö käigus vahetatakse pedagoogilisi teadmisi ning uuritakse sotsiaalsete ja keskkonnafaktorite mõju elukestvatele õppimisele afaasiaga inimeste puhul.

Mis projekti raames toimub?

Projekti töö on korraldatud nii, et iga partnerriik võtab ühel korral vastu kõikide osalevate riikide delegatsioonid. Näidatakse oma riigis ja organisatsioonis tehtavat, viiakse läbi seminar, kus kokkulepitud teemal saavad oma kogemusi jagada kõik osalejad.

2006. aasta oktoobris kogunesid kõik partnerid Hollandis, et arutleda teemal misuguseid meetodilisi materjale saab kasutada afaasiaga inimeste õpetamisel. Külastati afaasiakeskusi Amsterdamis ja Rotterdams.

2007. aasta aprillil tõi spetsialistid, afaasiaga inimesed ja nende pereliikmed kokku Iirimaaale Dublinisse St. Jamesi Haiglasse, kus seminaril tutvustati üksteisele erinevates riikides rakendatavaid rehabilitatsiooniprogramme. Ühtlasi oli võimalik

tutvuda St. Jamesi haiglas afaasiaga inimestele suunatud ravi- ning õpetustööga.

Eesti Afaasialiidul oli rõõm ja kohustus võtta partnereid vastu Eestis möödunud aasta juuni lõpus. Afaasialiidu Taastuskodu Pesarimaja oli kolmel päeval täis usinat tegutsemist. Kohal oli hulk aktiivseid ühinguliikmeid näitamaks külalistele, kuidas meie majas afaasiaga inimesed teadmisi koguvad. Seminari põhiteemaks olid õpetamise meetodikad, mis aitaksid ka kõnekahjustusega inimestel aktiivselt õppeprotsessis osaleda.

Üks tõsine ja teine seminar toimus ka Eesti Puuetega Inimeste Koja saalis, kus oli ruumi rohkem kui meie oma taastuskodus Maarjamäel, ja kuhu olid kutsutud osalema ka kohalikud logopeedid, kes oma igapäevatöös afaasiaga inimestega tegelevad.

Peale tõhusa töö oli meil rõõm viia oma külalisi matkama Eestimaa kaunisse loodusesse, näidata neile uhket Tallinna vanalinna ja tutvustada ajalugu Rocca al Mare Vabaõhumuuseumis.

Järgmisel töösessioonil Soomes Turu linnas Suvi- tuuli rehabilitatsioonikeskuses töötasime eeskätt kõikide riikide kogemustele tugineva dokumendi kallal. Kuulasime kõnekahjustusega inimeste esituses uskumatult huvitavaid ettekandeid

- Afaasia tekib peaaegu kõnekeskuste kahjustuse tagajärjel.
- Enamasti põhjustab afaasiat insult, trauma jms.
- Kahjustub kõnelemine ja/või kõnest arusaamine, lugemine ja kirjutamine.
- Afaasiat esineb paljudel. Igal aastal tabab afaasia 60–80 inimest iga 100 000 elaniku kohta. Eestis tabab afaasia keskmiselt 1000 inimest aastas. Kokku on meie seas umbes 3–4 tuhat afaasiaga inimest.
- Enamasti on see üle keskea inimeste probleem, samas on murettekitav, et järjest enam noori, oma karjääri tipul olevaid edukaid inimesi haigestub insulti, mille tagajärjeks võib olla ka afaasia. See oht varitseb nii mehi kui naisi.

afaasiaga inimeste õppimise kogemustest ja ka mõtlemapanevat ning emotsionaalset ettekannet afaasiaga inimese pereliikme vaatenurgast. Soomes esindas Eestit kolme logopeedi kõrval ka üks afaasiaga inimene — Eesti Afaasialiidu juhatuse liige Andres Joonase.

Jaanuaris saame vaadata- kuulata, mis toimub afaasiaga inimeste õpetamisel Itaalias ja projekti lõpuüritus ning kokkuvõtete tegemine kahe aasta tööst on ees aprillikuus Rootsis.

Lisaks sellele on kõikide osalevate riikide meeskonnad hoolega nii seminaride

vaheaegadel kui seminaride ajal töötubades tegelenud projekti teemade läbitöötamisega, sisuraporti koostamisega. LAPH raport on dokument, kuhu koondatakse kõikide projektis osalevate riikide ühiselt väljatöötatud arusaamad, mõtted, sõnumid afaasiast, sellega kaasnevatest probleemidest ja võimalustest aidata ka afaasiaga inimestel osaleda võrdselt teiste inimestega nii õppimises kui üldse sotsiaalses elus.

2007. aasta novembri lõpus tehti Itaalias Milanos kokkuvõtteid Euroopa Komisjoni projektist „Tervise ja puude mõõtmine Euroopas“ (nn MHADIE projekt), mille otsene eesmärk oli arendada välja realistlik, tõendus põhine ja tõhus analüütiline mudel puuetega inimeste jaoks.

ANNE VESKIMEISTER

*Eesti Patsientide
Esindusühing*

Mudeli abil oleks pikemas perspektiivis võimalik neile kätte võidelda võrdsed võimalused ja täielik kaasatus. Püüdsin 28.–30. novembril toimunud konverentsil hoomata, missugune võiks olla praktiline kasu, mis sellest projektist puuetega inimestele tõuseb.

Enne uuri, siis seadusta

MHADIE projekti abil loodab Euroopa Komisjon saada parema ja usutavama teabe selle kohta, missugused on puuetega inimeste tegelikud vajadused. Kui see on välja selgitatud, siis on võimalik edasi liikuda läbirääkimistele poliitilisel tasandil, et need vajadused ka rahaliselt kaetud saaksid. Nii käivad asjad mujal maailmas — seadusandluse muutmisele või väljatöötamisele eelnevad põhjalikud ana-

MHADIE projekt:

lüüsid. Seega sõltub seaduse kvaliteet olulisel määral ka sellest, kui asjatundlikud ja avara silmaringiga on analüüsi teostanud spetsialistid.

Konverentsi ettekandeid kuulates jäi küll mulje, et MHADIE projektis osalevad teadlased on hingega asja juures ja soovivad tõesti leida parimaid lahendusi. Seda 23 riiki ja 17 uurimiskeskust hõlmavat projekti on kahe aasta vältel juhtinud Itaalia Carlo Besta nimelise riikliku neuroloogiainstituudi teadur, karismaatiline lastearst ja neuroloog Matilde Leonardi. Tema sõnul sai projekt alguse väljakutsest: kas tõendus põhine uuring saab mõjutada ja toetada poliitikat, strateegiate väljatöötamist? Projekti rahastaja, Euroopa Komisjoni eesmärk oli tõsta Euroopa Liidu analüüsivõimet, et otsuste tegemisel oleksid pädevad lähteandmed käepärast.

Ideaali poole püüeldes

Igaüks kasutab poliitikute ja otsustajate mõjutamiseks erinevaid võtteid. Arstid ja teadlased peavad tõendus põhisust kõige vettpidavamaks ja veenvamaks väiteks. See pärast otsustasidki nad kasutada just sellist, endale

tuttavaimat ja käepäraseimat uuringumeetodit, et esitada argumenteeritud tõendeid puuetega inimeste tegelike vajaduste suuruse ja tervishoiu praegusest suurema rahastamise vajaduse kohta. Ikka endamisi soovides, et tegelikkus vastaks inimõiguste alastesse dokumentidesse kirja pandud kaunitele illusioonidele.

Pea igas riigis tunnetavad ju nii arstid kui teised puuetega inimestega kokku puutuvad spetsialistid (puudelistest endist rääkimata) väga teravalt, et praegusest tervishoiusüsteemi rahastamisest jääb vajaka selleks, et puuetega inimesed saaksid tunda end võrdväärsete ühiskonnaliikmetena. Nii nagu näevad ette praegu veel idealistlikuna kõlavad rahvusvahelised dokumendid, nt ÜRO inimõiguste deklaratsioon ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon.

Konverentsil jäi kõlama soov liikuda võrdsetelt õigustelt võrdsete võimalusteni. Nagu märkis WHO esindaja Jerome Bickenbach: „Õigused ei ole kulupõhised, neid on raske mõõta. Kui pole vahendeid, mille abil mõõta inimõiguste tõhusust, siis ongi need õigused vaid õhk. MHADIE projektis on asutud välja töötama vahendeid,

holistlikuma käsitlemise poole

mille abil mõõta inimõigusi.“

Muidugi kulub selleks aega ja kannatust (eriti puuetega inimeste poolt), läheb vaja ka poliitilist tahet ja valmisolekut. Nii et projekti praktilisi mõjusid on tunda alles aastate pärast. Aga loodame, et ootamine läheb seekord asja ette.

Lähtekohad ja tegevus

Milanos toimunud konverentsi ettekandeid ja projekti pühendatud teadlasi–arste kuulates oli tunda tahet muuta praegust olukorda nii, et lähtekohaks oleks puudega inimene ja tema vajadused, mitte tervishoiusüsteem või diagnoos. Eesmärgiks seati hinnata puueteaduslike uuringute abil ja pakkuda vastavalt sellele ka lahendusi.

Kasutati tõendus põhiseid uuringuid ja äärmiselt põhjalikku hindamismehhanismi — inimese vajaduste määramine toimus Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) poolt välja töötatud hindamissüsteemi ICF (International Classification of Functioning) abil, mille pikem versioon koosneb kuni 9999 kood–küsimusest ja lühiversioon 99 kategooriast. Selleks, et erinevate spetsialistide vahel ühine keel lei-

da, korraldati projekti käigus koolitusi teadlastele ja arstidele, kes ICF-i abil patsientide puuet hindama asusid.

Puuetega inimeste kaasamine käib etappidena: alguses toimub hindamine ICF-i järgi, sellele järgneb ülesannete püstitamine (otsustamine, mida ette võtta), sekkumine (otsuste elluviimine) ja neljanda etapina uus hindamine, kas sekkumise tagajärjed olid ootuspärased või mitte. Sellist keerukat süsteemi on juba rakendatud Tšehhis, Saksamaal, Hispaanias, Rootsis, Sloveenias, Šveitsis, Iirimaa, Ameerika Ühendriikides ja muidugi Itaalias.

ICF-i abil on hinnatud ja toetatud nii koolilapsi õpinguprotsessis kui tööelisi tööturule sisenemisel, invaspordilasi. Samuti on seda kasutatud traumajärgses taastusravis, rehabilitatsioonis, psühhiaatrias, neuroloogias (Parkinsoni tõve, sclerosis multiplexi, migreeni puhul), kardioloogias.

Kokku on MHADIE projektis tööd leidnud 74 uurijat–teadurit väga erinevatelt aladelt. Lisaks nimetatud riikide ekspertidele ja teaduskustele löövad projektis aktiivselt kaasa WHO ja Euroopa Neuroloogide Assotsiat-

sioonide Föderatsiooni (EFNA) esindajad.

Puude määramine

Hispaania psühhiaatria-professor José Ayuso–Mateose sõnul võib projekti käsitleda ka puuetega inimeste elukvaliteedi uuringuna, määrgina, et tervishoiutöötajad vajavad koolitust, nägemaks diagnoosist ja sümptomitest kaugemale, käsitlemaks inimest keskkonnas toimivana. Holistlikumat lähenemist teemale oli tunda juba alates MHADIE käivitumisest 2005. aastal.

Projekti esimeseks ülesandeks seati defineerida puue: kes on puuetega inimesed? kui palju on ühiskonnas puuetega inimesi? kuidas hinnata ja mõõta nende vajadusi? Nendele küsimustele vastamine on äärmiselt oluline selleks, et oleks võimalik välja töötada selline tervise- ja sotsiaalpoliitika, mis puuetega inimesi tõesti ka elus edasi aitaks.

Lähteandmete täpsustamine

Puude määramise vajadus tekkis tänu sellele, et erinevatest riigist laekusid väga erinevad andmed puuetega inimeste arvu kohta ühis-

konnas. Erinevates riikides määratleti puude mõistet erinevalt. Näiteks oli olemasolevate uuringute ja rahvaloenduste kohaselt Rumeenias ja Tšehhi Vabariigis erinevus puude esinemise osas kolmekordne (vastavalt 6% ja 20%). Samas on WHO andmeil puude tõttu kaotatud eluaastate osas mõlema riigi tase võrdne, näidates, et puudeliskus ei saan neis riikides nii erinev olla nagu esimese uuringu põhjal järeldada võiks.

Tarbijate hinnang

Konverentsile kutsutute hulgas hakkasid silma ka mõned ratastooli kasutavad inimesed. Nende ainuke etteheide projektile oli see, et kaasatud pole ühtegi puudega inimest. Kohal olnud tšehhitarist voodihaige Jana Hrda pidas konverentsieelisel kohtumisel pika ja asjaliku kõne. Tema ettepanek oli töötada puuetega inimeste üleelamise vähendamiseks välja riiklikud arengukavad. Endale püstitatud küsimusele: kuidas elada puudega? vastas ta nii: „Puuet võib võtta mitut moodi, kas karistuse või vabastajana. Puue võib olla kas koorem või lisa-

Puude definitsioon

MHADIE projekti käigus on välja pakutud mitmeid puude definitsioone. Viimane, laiem kontseptsioon kõlab nii: ükskõik missugune inimene võib mistahes hetkel viibida seisundis, millest negatiivses keskkonnas saab puue.

Projekti koordinaator Matilde Leonard pakkus järgmise sõnastuse: puue on kas kehalisel, individuaalsel või sotsiaalsel tasandil tekkinud funktsioneerimise langus, mis ilmneb inimesel teatud tervisliku seisundi puhul kokkupuutes keskkonnaga.

väärtus — see on iga inimese valiku küsimus.”

Jana nägemuse kohaselt on ka riiklikul tasandil ainus mõistlik lahendus puuetega inimeste kaasamine (mitte lõimimine), kuna see annab lisaväärtuse kogu ühiskonnale. 50 miljonist Euroopas elavast inimesest on umbes 17% puudega. Kui igaüks neist saaks toetatud sedavõrd, et oleks võimeline andma ühiskonnale oma võimaluste kohase panuse, siis missugune võiks olla tulemus?

Praktikavõimalused avarduvad

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse õpilaste
välispraktikad 2006/2007. õppeaastal

**TARMO KALMANN,
ILME VANNAS, ANNE BITERS,
MARI RULL**

*Astangu
Kutserehabilitatsiooni
Keskus*

Õppijate välispraktika projekte on Astangu Kutse-rehabilitatsiooni Keskuses (AKRK) läbi viidud alates 2002/2003. õppeaastast. Kõige enam on välispraktikal viibinud puidu- ja pagaritöö õppijad, kuna neil on praktikast kõige enam kasu. Populaarseimad praktikabaasid on seni olnud Saksamaal ja Rootsis, kuid projektitöö arenedes oleme Euroopa kaardile jõudnud järjest ulatuslikumalt.

Välispraktika eesmärgiks on toetada õpilaste erialaste ja sotsiaalsete oskuste arengut ning tõsta vaatamata erivajadustele nende konkurentsivõimet tööturul. Lisaks töö- ja praktikakogemusele toetab selline võimalus õppijate iseseisvust, annab teadmisi teistsugusest keele- ja kultuuriruumist, võimaluse ise aktiivselt suhelda ning kontakte leida.

Välispraktika töökeskuses

10.09.–01.10.2007. viibisid kuus tiseritöö kolmanda kursuse õppijat koos kahe juhendajaga Ásgarður Handverkstæði keskuses Islandil (Leonardo da Vinci projekt).

Kolmenädalase praktika eesmärgiks oli täiendada kutseoskuste omandamine, olemasolevate oskuste praktiseerimine ning keele- ja sotsiaalsete oskuste arendamine võõras töö- ning elukeskkonnas. Ásgarður Handverkstæðikeskus on riigieelarvest rahastatav kaas-aegne ettevõtte, kus meistrite juhendamisel töötavad raske puudega inimesed. Erinevaid materjale kasutades tehakse lihtsamaid tööoperatsioone. Puitu, nahka, sarve, vilti, paberit ja kivi kasutades valmistatakse mitmesuguseid meeneid ning suveniire. Keskuse eesmärgiks on eeskätt tegevusvõimaluste pakkumine.

Võrreldes näiteks Erfurd puidutöö praktikabaasiga, mis on olemuselt Astangu keskusele lähedasem, oli Is-

landil tegemist oluliselt teistsugustel põhimõtetel toimiva meistriõppe- ja tööpraktikaga. Töö toimus kolme juhendajaga paralleelselt: kaks neist olid puutöö ja üks nahka-, kivi- ja sarvetöö meister. Vaatamata pisikesele pealiskaudsusele, mille tingis peamiselt vähene aeg, oli see hindamatu koostöökogemus. Tagantjärele tarkuse-na saab öelda, et projekti ettevalmistusperiood oli liiga lühike ning tänu sellele polnud õpilaste ettevalmistus ja eeltöö vastuvõtva partneriga piisav. Palju jooksvaid küsimusi tuli lahendada kohapeal, see nõudis pingutust nii meilt kui vastaspoolelt.

Edaspidi püüame projekti sisu ja olmeküsimusi täpsemalt kokku leppida, panustada enam motiveeritud õpilaste leidmisele ning nende suuremale ettevalmistusele. Lõppkokkuvõttes võib projekti õnnestunuks lugeda — saadi uusi erialaseid teadmisi ja kogemusi puidu käsitsi töötlemisel, nahk-, sarv- ja kiviehistöös. Omandati meetodilisi võtteid raske puudega inimeste puidutööle ra-

kendamiseks, saadi ideid keskuse puutöökoja ja tisleeri eriala õppekavade edasiarendamiseks ning sotsiaalseid oskusi võõras keele- ja kultuuriruumis hakkama saamiseks. Samuti tutvuti Islandi omanäolise ja kauni loodusega.

Rahvusliku käsitöö ja ettevõtluse praktika erivajadustega õpilastele

04.–25.06.2007 viibisid neli AKRK rahvusliku käsitöö ja ettevõtluse teise kursuse õppijat koos kahe juhendajaga Bugenhagen Berufsbildungswerkis Saksamaal (Leonardo da Vinci projekt).

Ettevalmistusperioodil toimus õppurite võimalikult mitmekülgne keeleline ja kultuuriline ettevalmistamine. Koos Bugenhagen Berufsbildungswerkiga töötati välja täpne praktikaprogramm ning korraldati kõik praktikale minekuks vajalikud toimingud (majutus, toitlustus, transport) jm.

Praktika toimus Lübecki äärelinnas Vorwerker Diakonie Keskuses, kus elavad ja töötavad umbes tuhat erinevate puuetega inimest alates lastest kuni vanuriteni. Vorwerker Diakonie Keskus hõlmab tervet kvartalit: eluhooned, lasteaiad, kool, kliinik, töökojad. Lisaks meditsiinilisele konsultatsioonile ning ambulatoorsele ravile pakutakse laste ja noorte psühhiaatrilist raviteenust, toimub teraapia (muusikate-

raapia, relaksatsioon, füsioteraapia, ratsutamisteraapia, kunstiteraapia, psühhoteraapia), vanurite hooldamise teenus.

Õppetöös osalevad kliendid 6–18 eluaastani. Töökeskus annab tegevust umbes 150 inimesele, kes pesevad ja sorteerivad kogutud rõivaid, õmblevad väiketekstiile ning teevad lihtsamaid parandustöid. On oma pagaritöökoda, söökla, kohvik ning kauplus — igal pool töötavad juhendaja eestvedamisel puuetega inimesed!

Praktika toimus nii keskkuses kui õmblustsehhis. Esimesteks tööülesanneteks õmblustsehhis olid õmbluste harutamine, lõikusmasinal rätikute lõikamine, tööstusmasinal rätikute palistamine ning muud lihtsamad õmblustööd. Keskuses heegeldati ja paigaldati kuumtöötlusmeetodil silte, harutati vahetatavaid tõmbelukke. Võrreldes Astangu keskkusega ei pakutud õpilastele ühtegi loovat käsitööalast tegevust ning pikad tööpäevad kujunesid tõeliseks katsumuseks.

Lisaks praktikabaasile külastasime Hilfswerk Blinder Handwerkeri kangakudumise töökoda. Samuti 1864. aastal kloostri juurde rajatud Wismari Keskust, mis hõlmab pimedate suurt töökust, kooli ning vanadekodu. Tutvusime Lübecki linna, vanalinna ning Bad Schwar-

tauga, sõitsime Trave jõel ning kanalitel, külastasime Travemündet ning Kieli merepäevi. Nägime ka Vorwerkeri suurt suveüritust, mis hõlmas kontserte, mängu, rongisõitu, laata, töötubasid jm.

Ka meie keskkuses oleks rõivaste parandamise õpetamisel perspektiivi. Edaspidi võiks see kujuneda lausa oma töökojaks, kus juhendajate toel täidetakse erinevaid tellimustöid nagu nõõpide, lukkude vahetus, õmbluste parandus ja lihtne paikamine. Füüsiliselt võimekamad võiksid kätt proovida ka tööstuslike masinatega ning õppetöö peaks olema rohkem praktika- kui teooriakeskne.

Lõppkokkuvõttes jäid praktikaga rahule nii õppijad kui juhendajad, samuti meie vastuvõtjad. Võimalus olla mujal avardas võrratult silmaringi, muutis praktikandid iseseisvamaks, julgemaks ning andis võõras keskkonnas hindamatu töö- ja elukogemuse. Kavandame tulevikus Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse ja Bugenhagen Berufsbildungswerki vahelist pikemaajalist koostööd.

Noortevahetuse projektist osavõtjad.

Kust me tuleme? Kes oleme? Kuhu läheme?

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse noortevahetuse projekt

**KRISTI VIISIMAA,
LIINA RAUS, ANNIKA TOMPS,
KRISTINA KALA**

*Astangu
Kutserehabilitatsiooni
Keskus*

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus (AKRK) on Eestis ainuke kutserehabilitatsiooni ja -õpet pakkuv keskus, kellel on 10 aastane

erivajadustega inimestega töötamise kogemus. Igapäevatööna õpetatakse keskus erivajadustega noortele ja täiskasvanutele kutsealaseid oskusi ning toetatakse neid rehabilitatsiooniteenusega. Keskus on üleeuroopalise kutserehabilitatsiooniga tegelevate organisatsioonide katusorganisatsiooni EPR liige.

Oma õpetajate ja õpilaste isikliku ning kutsealase arengu toetuseks on Astangu keskus viinud läbi ja osalenud partnerina mitmetes Euroopa Liidu programmides — nt Leonardo da Vinci, Grundtvig jt. Eesmärgiga avardada keskuse tegevust mitteformaalse õppe ja noorsootöö valdkonnas osales keskus oma noorte tööta-

jate ja õpilastega 2006. aastal programmi „Euroopa noored” raames toimunud füüsilise puudega noorte sotsiaalse kaasatuse süvendamisele suunatud noortevahetuses Kreekas. Loodud kontaktide süvendamiseks ja laiendamiseks lepiti kokku, et järgmisel korral kohtutakse Eestis.

17.–26.08.2007 toimus Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuses kohtumine, millest võttis osa 12 Eesti (AKRK), kaheksa Hispaania (Barcelona Voluntaria), üheksa Kreeka (Institut for Community Rehabilitation) ja 10 Küprose (Prosvasi) noort, kõik liikumispuudega.

Projekti pealkiri “Kust me tuleme? Kes me oleme? Kuhu me läheme?” oli valitud peegeldama küsimusi, mis tõusetusid noortevahetusel Kreekas, kuid jäid põhjalikuma vastuseta, kuna tollase kohtumise põhirõhk oli sotsiaalsel võrdsusel ja kaasatusel.

Käesoleva vahetuse põhi-eesmärgiks oli tutvuda põhjalikumalt üksteise ajaloo, eelkõige religiooni kujunemise ajaloo ja kultuuritaustaga selleks, et analüüsida erinevusi ja sarnasusi ning mõista, kes ja miks me sellised oleme, milliseid väärtusi ning kuidas me ühinevas Euroopas esindame.

Projekti põhitegevuseks oli mitteformaalne õppimine ühis-, spordi- ja välistegevuste vormis. Lisaks nimetatule oli kõrvaleesmärgiks

tutvumine füüsilise puudega inimeste erivajadustega kohaldavate ühis- ja individuaalsete tegevuste erinevate vormidega. Nii põhikui kõrvaleesmärgi täitmiseks oli kavandatud individuaalsed ja ühistegevused, mis laiendasid noorte teadmisi, avardasid silmaringi, võimaldasid praktilist tegevust.

Noortevahetuse käigus korraldati mitmeid väljasõite (Lahemaa Rahvusparki, Eesti Vabaõhumuuseumisse, kelgukit mängima); toimusid arutelud erinevad teemadel: spordivõimalused liikumisraskustega inimestele, seadused ja inimõigused, tervis ja rehabilitatsioonisüsteem, füüsilise puue ja igapäevased tegevused, erinevad vigastused sportimisel, vägivallatu suhtlemine. Korraldati töötubasid, kus räägiti erinevatest Euroopa kultuuridest ning tutvuti lähemalt erinevate riikidega, valmistati rahvuslikke

esemeid ning mängiti sportmänge.

Kõige väärtuslikumaks pidasid osavõtjad ühistegevust, uusi sõpru, erinevate kultuuride mõistmist ja sealt pärinevate inimestega suhtlemist ning tolerantsust.

Kõige kasulikumaks peeti sportmänge, teiste maade tutvustusi, teadmisi erivajadustega inimeste olukorrast teistes riikides. Leiti, et lõbus olemine ühendab inimesi.

Kõige raskemaks asjaks pidasid osavõtjad suhtlemist inglise keeles ning üksteisest arusaamist.

Enim õpiti teistelt kultuuridelt nende erinevusi ja sarnasusi. Eesti eripäradeks nimetati toitu, paindlikkust, muusikat, naeru ja lõbusust. Samas avastati ka palju ühiseid jooni. Selgeks sai ka see, et ajaloo perspektiivist vaadatuna oleme siiski üsna sarnased.

Projektist osavõtjate soovitusel erivajadustega inimes-

te olukorra parandamiseks meie valitsusele olid järgnevad: rohkem mõelda erivajadustega inimeste õigustele ja võimalustele ning teha transport paremini kättesaadavaks ja vastavaks füüsilise puudega inimeste vajadustele.

On teada, et suhteliselt tihsti kaasnevad erivajadustega ka sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid, mille leevendamisele projekt sotsiaalse aktiivsuse ja eneseteadvuse tõstmise kaudu samuti kaasa aitas. Samuti toetas projekt noorte Euroopa kodanikuks olemise tunnetust ja aitas neil mõista oma rolli tänapäeva ja tuleviku Euroopas. Projekti tegevused soodustasid euroopalike väärtuste — võrdsete võimaluste ja austuse levikut kultuurierinevuste vastu, läbi partnermaade (usu) ajaloo ja kultuuri ning lähiajaloolise õppimise ja analüüsimise.

Projekti lõppedes tõdeti, et see oli suur julgus ja risk kutsuda kokku inimesed Kreekast, Küprosel, Eestist ja Hispaaniast — meie kultuurid erinevad ju nii suuresti. Sellele vaatamata oli tagasivõetud osavõtjatelt positiivne ning kõik võtaksid veelkord samalaadsetest projektidest hea meelega osa.

Kindel kavatsus on jätkata partnerorganisatsioonidega koostööd uutel teemadel, sel eesmärgil toimus projekti lõpus ka uute projektiideede genereerimine ja kogumine.

Eesti Puuetega Naiste Ühing Euroopa Liidu naiste võrgustikus

2007. aasta oli Eesti Puuetega Naiste Ühingule väga huvitav ja edukas aasta. Tegime ise projekte ja osalesime teiste poolt ellu viidavates erinevates projektides.

MARE ABNER

Eesti Puuetega Naiste Ühing

Euroopa võrdsete võimaluste aasta 2007 projekti raames trükkisime ja levitasime „Euroopa Puuetega Naiste Manifesti“. Manifesti eesmärgiks on informeerida puuetega naisi ja tüdrukuid nende olukorrast, õigustest ja vastutusest ning tõsta teadlikkust soolise mõtlemise vajalikkusest seoses puuetega naiste-tüdrukute ja puuetega meeste-poistega. Manifesti aitasid levitada Eesti Puuetega Inimeste Koda ja Tallinna Puuetega Inimeste Tegevuskeskus.

Sama projekti raames korraldasime võrdõiguslikkuse alase kahepäevase koolituse „Puudega naise võrdsed võimalused pereelus“. Püüdsime välja selgitada, millist abi oleks vaja puudega naisele, et tema perekonna elu oleks täisväärtuslik. Vestlesime järgmistel teemadel: isiklik abistaja ja tugiisik puudega naise pereelus, seksuaalelu ja sellealane nõustamine, Euroopa harta nais-

te ja meeste võrdõiguslikkuse kohta kohalikus elus ja meid ümbritsevas keskkonnas, väärkohtlemine ning vägivald.

Projekti toetas Sotsiaalministeerium, kaks Eesti suurimat naisteühendust (Eesti Naiste Koostöökett, Eesti Naisteühenduste Ümarlaud) ning Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet.

Meie ühingu jaoks oli väga vajalik võrdõiguslikkuse alane projekt „Täisväärtuslik pere- ja seksuaalelu puuetega meestele“, alustasime uurimistöoga puuetega meeste alal. Projekt jätkub ja selle juhiks on Kairi Rohtmets. Projekti käigus koostati küsimustik, levitati mitmesuguste kanalite kaudu infot ja koguti küsimustikule vastuseid. Tehti koostööd erinevate spetsialistidega ja korraldati teabepäev, mille lektoriteks olid meestearst, tegevusterapeut ja psühholoog. Projekti partneriks oli Ida-Harjumaa Invaühing. Planeerime alustada samalaadset uurimistööd ka puuetega naiste osas.

Möödunud aastal osalesime ka kolmel suurel rahvusvahelisel konverentsil. 2.–4. maini toimus Berliinis konverents „Euroopa võrgustik puudega naistele“, mille organiseeris assotsiatsioon Weibernetz selleks, et tugevdada olemasolevat võrgustikutööd, samuti koostööd toimivate organisatsioonide vahel ja Euroopa Naiste Lobi töös. Meie ühingu liikmetest osalesid sellel konverentsil Jelena Pipper ja Mare Abner koos abilisega, sõitu toetas Avatud Eesti Fond.

Sellesama konverentsi jätkuks oli Euroopa Puuetega Naiste Manifesti 10. aastapäevale pühendatud konverents Madridis 16.–18. novembril, kus osalesid Maarja Kaplinski ja Mare Abner ning vaatlejatena ka EPIKU esindaja.

Madridi konverentsil deklareeriti, et puuetega tüdrukud ja naised kogevad ilmset ja sügavalejuurdunud diskrimineerimist. Kuigi viimastel aastatel on tehtud olulisi edusamme, kujutab selline diskrimineerimine endast tõsist ja murettekitavat probleemi. Seda võib märgata statistikast ja puuetega naiste ning tüdrukute kogemustest, kust ilmnevad puudulik haridus, levinud tööpuudus, madalamad palgad, piiratud ligipääs tervise- ja emadusega seotud teenustele, puuetega naiste seksuaalsuse ja emakssaamisega seotud õigustele, puudulik või puuduv ligipääs tavaliste-

Mõned osalejate väljütlemised Lissaboni konverentsil:

- See aasta tegi nähtavaks paljud erinevad probleemid.
- Suures teadlikkust erinevatest inimgruppidest.
- Iga ettevõtmine on olnud motivatsiooniks edaspidi.
- Tänu kõigile, kes on pühendanud energiat selle aasta ellukutsumisele ja elluviimisele kõigis Euroopa riikides!
- Avatum, vabam ühiskond.
- Vaja minna edasi, jätkata võrdsete võimalustega.
- Seadused ei tee veel kõik — inimesed peavad aru saama oma õigustest.
- Iga erineval alusel diskrimineerimine on erinev diskrimineerimine.
- Kas võrdsete võimaluste aastaga lõpeb sellealane tegevus?
- See, mida me võrdsete võimaluste saavutamiseks teeme, pole heatahtlikkus (kindness), see on inimlikkus.
- Kaasaarvav ühiskond.
- Töövälise diskrimineerimise vastast organiseeritust on vähe!
- Vaja on teha rohkem, et näha, mida on vaja teha teiste valdkondadega.
- Seadusandlus on tähtis, aga ainuüksi sellest ei piisa. Oluline on tõsta inimeste teadlikkust.
- See on esimene kord, kui räägitakse võrdsetest võimalustest.
- Tähtis on aasta juhtmõtte puhul teine osa — võrdsed võimalused KÕIGILE.
- Vaja on muuta suhtumist.
- Igal inimesel on samasugune süda, olgu ta siis prostituut või mustlane.
- Et sellest aastast saaks elustiil.
- Diskrimineeritakse harva ainult ühel alusel.
- Mõiste on olemas, aga kasutust ei ole.
- Sport räägib inimestega keeles, millest nad aru saavad.
- Omaksvõtmise võimelisus.
- Oluline on mõista, mida tähendab diskrimineerimine nende jaoks, kellele see osaks on saanud.
- Iga inimene on väärtus.
- Muutuste tegemine võtab aega, ent me elame täna ja saame muutusi teha täna.

le naistele kättesaadavatele teenustele või programmidele, vägivald ja muu ahistamise risk, soo ja puudega seotud andmete vähene kättesaadavus, naiste vähene esindatus meie puuetega inimeste ühendustes jne.

Puuetega tüdrukud ja naised kogevad veelgi rohkem diskrimineerimist kui puuetega mehed ja puueteta naised. Eelarvamuste ja stereotüüpide olemasolu moonutab puuetega naiste ettekujutust iseendist ja oma õigusest olla kodanikud kõigi inim- ja kodanikuõigustega. Selles mõttes puuduvad puuetega naistel üldjuhul toimivad ressursid või seadusandlikud vahendid, elimineerimaks ja korrigeerimaks diskrimineerivaid käitumisviise.

Seetõttu pandi kirja ka mõned nõudmised. EDF, kui Euroopa puuetega inimeste ühenduste katusorganisatsioon, ja tema liikmesorganisatsioonid võiksid:

- Astuda kiiremas korras samme, et tõsta teadlikkust ja välja arendada positiivseid, spetsiaalselt puuetega tüdrukutele ja naistele suunatud meetmeid, mille hulka kuuluvad ühised pingutused ja erinevad tegevused nii kohalikul, riiklikul, regionaalsel, kui Euroopa tasandil, et ühiselt töötada sama eesmärgi saavutamise nimel;
- Tagada, et naised osaleksid võrdsel määral ja efektiivselt otsuste vastuvõtmise protsessides kõigis EDFi struktuurides. See peaks

kehtima ka EDFi liikmesorganisatsioonide kohta;

- Vaadata üle EDFi statuudid ja muud reeglid tagamaks, et naistel ja meestel oleks võrdne ligipääs organisatsiooni juhtorganitele;
- Edendada efektiivset tööd puuetega naisi puudutavates prioriteetsetes valdkondades, tagades adekvaatsed ressursid, aktiivne rahastamisvõimaluste otsimine ja ressursside aus jagamine. Selleks peab EDF uurima olemasolevaid Euroopa institutsioonide eelarveridu;
- Tagada, et kõik EDF suhtluskanalid leiavad kasutamist edastamaks puuetega tüdrukute ja naiste, samuti puuetega tüdrukute ja poiste emade seisukohti, kes ei suuda ennast ise esindada. EDF ja tema liikmesorganisatsioonid peavad kaasama kõigisse oma töö aspektidesse infot puuetega tüdrukute ja naiste olukorrast. Ühtlasi tuleb ette valmistada spetsiaalseid puuetega naistele, kõigile sellest probleemast huvitatutele ja kogu ühiskonnale suunatud dokumente;
- Tagada oma eelarvest ressursside eraldamise koolitusteks ja kohtumiste ning seminaride korraldamiseks jõustamise, juhtimiskoolituse ja oskuste arendamise eesmärgil puuetega naiste endi hulgas ja nende heaks, et toetada puuetega tüdrukuid ning naisi oma identiteedi leidmise protsessis;
- Jagada kõigile puuetega

inimeste ühendustele soovitusi tegevuste korraldamiseks, et luua nende naisliikmetele võrdseid võimalusi ja kaotada diskrimineerimine töögruppide loomise kaudu, et jälgida naiste õiguste tagamist ja tegutseda nende põhiõiguste austamise nimel;

- Luua kontakte erinevate Euroopa, regionaalsete, rahvuslike ja kohalike võimuorganitega, kelle kompetentsi kuuluvad sooküsimused, mittediskrimineerimine, puute ja võrdsete võimaluste loomise problemaatika, ning nõuda info jagamist puuetega naiste ja tüdrukute, sh hooldusasutustes elavate naiste ja tüdrukute olukorra kohta, ning tegutsemist sellel suunal, samuti edendada koostöös puuetega inimeste ühendustega uurimistööd ja koostada spetsiaalseid tegevuskavasid puuetega naiste ning tüdrukute olukorra parandamiseks;

- Soovitada naistekomisjonide ja võrgustike loomist ja toetamist regionaalsetes, riiklikes ning kohalikes struktuurides. See soodustab järjepidevat dialoogi puuetega naiste ja tüdrukutega, samuti puuetega poiste ja tüdrukute emadega, kes ei suuda ennast ise esindada, seotud prioriteetsetel teemadel.

- Edendada ja toetada EDFs naistekomitee tööd ning tagada, et kõigi aastakoosolekute programmi kuuluks sessioon, kus kõneldakse spetsiaalselt puuetega naiste

ja tüdrukutega seotud prioriteetsetest küsimustest, innustades seda eesmärki silmas pidades kõiki võtme-positioonidel mehi ja naisi puuetega inimeste liikumise kõigil tasanditel tegutsema siintoodud nõuete täitmise nimel.

Lissaboni konverentsil, mis toimus 19.–20. novembril, viibis Eesti Puuetega Naiste Ühingu esindajana Kairi Rohtmets koos Eda Muruga, kes oli Kairi isiklikuks abistajaks. Konverents tegi kokuvõtteid Euroopa võrdsete võimaluste aastast 2007.

Isikliku abistaja olemasolu on liikumispuuetega inimestele väga oluline ja äärmiselt vajalik ka välisriikides, kus tuleb palju ringi käia ning kus satutakse pidevalt täiesti uutesse tingimustesse. Kairi seekordne isikliku abistaja teenus toimus väga hästi.

Eesti Puuetega Naiste Ühingu on olnud ja on ka edaspidi avatud erinevatele ideedele, teinud koostööd erinevate naiste ja puuetega inimeste organisatsioonidega. Oleme väga tänulikud kõigile, kes on toetanud meie ühingu tegevust ja leidnud ühingu endale koostööaldis partneri.

tallinn@epnu.ee
www.epnu.ee

EPNÜ esindajatena EDFi foorumil

16.–18. novembril toimus Madridis EDFi (Euroopa Puuetega Inimeste Foorumi) korraldusel puuetega naiste konverents, jätkuüritusena eelmisel aastal Berliinis toimunud puuetega naiste konverentsile. Berliini kohtumise lõpptulemuseks oli puuetega naiste võrgustiku asutamine, EPNÜ poolt osales Berliinis vaatlejana Mare Abner.

MAARJA KAPLINSKI

Eesti Puuetega Naiste Ühingu

Madridis käisid EPNÜ esindajatena Mare Abner ja Maarja Kaplinski. Kuna kohtade arv oli piiratud, polnud kahjuks võimalik rohkem naisi kaasa kutsuda. Korraldajad olid nõus rahastama ainult ühe inimese sõitu, kahekesi üritusel osaleda osutus võimalikuks tänu EPIKu toetusele.

Teekond kulges üle Praha, kus Mare ja Maarja said enne õige terminali ülesleidmist tükk aega seigelda. Madridi jõudes oli mureküsimuseks, kas oleme ikka korraldajatega vastastikku asjadest õieti aru saanud, ja meile tullakse vastu, või peame omal käel jõudma. Õnneks oli siiski mikrobuss vastas. Pärast väikesi inimlikke segadusi võis rõõmsameelse sohvri kommentaari-

de saatel alata teekond neljätärnihotelli Auditorium, mis oli nii foorumi toimumise, kui ka majutuskohaks. Kohapeal ilmnes veel üks segadus — selgus, et Mare ja Maarja olid paigutatud hoopis teise hotelli, kuid kokkuleppel EPIKu esindajatega õnnestus toad ümber mängida ja ikkagi Auditoriumis peatuda.

Hotell jättis mulje omapärasest klassitsismi ja modernsuse segust — ühelt poolt palju klaasvaheseinu, kergust ja õhulisust, teiselt poolt raskepärane mööbel ning justkui hoopis teisest ajastust pärit pildid seintel. Liiklemine mööda ülipikki koridore oli üsna väsitav. Vannitubades hakkasid silma lihtsad, kuid efektiivsed kohandused — väike kolmnurkne tugipuu ja reljeefse mustriga vannipõhi. Teehindamine oli sõbralik, väi-

Kui perenaine töötab, on juhtkoeral puhkus.

kesed probleemid lahenesid jooksvalt.

Konverentsi töökeelteks olid hispaania ja inglise keel, kuid vähemalt ekraanil nähtava teksti täpsus jättis koha ti soovida. Kuna osavõtjaid oli rohkesti ja kõigi kohalejõudmine võttis aega, ei õnnestunud ka Marel ja Maarjal päris ürituse alguseks kohal olla, nii et sisseelamine võttis veidi aega.

Ettekannetest ja teisel päeval toimunud töötubadest jäi meie jaoks kõlama, et puuetega naiste probleemid on nii Eestis, Hispaanias kui mujalgi on üsna sarnased — topeltdiskrimineerimise oht, puueteta naistest suurem oht ahistamise ja vägivalda ohvriks langeda, puudulik ligipääs teenustele, vähe-

ne toetus pereelus, madal haridustase ja tööhõive. Samas tekitas konverentsi põhikordaldaja CERMI (Hispaania Puuetega Inimeste Esindajate Komitee) nimetus küsimuse, kas Hispaanias on endiselt levinud arvamus, et puuetega inimestel on kindlasti vaja kedagi teistkolmandat, kes neid esindaks? Meeldiv oli taaskohtumine pr Anneli Jonekeniga, kes

omal ajal EPNÜ asutamisele öla alla pani. Andsime pr Jonekenile ülevaate EPNÜ elust-olust ja käimasolevatest projektidest ning saime kinnitust, et koostöö jätkub ka edaspidi.

Muljetavaldav oli kohtumine energilise pr Carmen Riuga Katalooniast, kes esindas konverentsil organisatsiooni nimega Mittestandardsete Naiste Ühendus (!)

Eesti delegatsioon.

Tõepoolest, täiesti sõltumata erivajaduse olemasolust või puudumisest oleme me ju kõik omal kombel mittestandardised. Nägemispuudega vanem proua Prantsusmaalt tõstatab oma konkreetsete ja teravate küsimustega probleeme, mis ehk teistelgi mees mõlkusid, kuid sõnastamata jäid.

Konverentsi lõpetuseks võtsid osavõtjad ühehäälselt vastu deklaratsiooni puuetega naiste ja tüdrukute õiguste tunnustamise kohta, mida on võimalik eesti keeles lugeda EPNÜ kodulehelt: www.epnu.ee.

Mare ja Maarja kodutee kulges libedamalt kui minek, sest olime nüüd targemad ja tellisime endale vastu ratastoolidega saatjad, mis liikumist oluliselt kiirendas ja hõlbustas. Tallinna lennukiväljal võtsid meid vastu päästeteenistujad — pani mõtlema, et nähtavasti pole meil Eestis veel paika loksunud, kes ikkagi peaks sellist teenust osutama.

Oleme väga tänulikud Eesti Puuetega Inimeste Kojale ja konverentsi peakorraldajatele EDF-st, pr-dele Maria Nymanile ja Ann Vervaeckele võimaluse eest Madriidi konverentsil osaleda.

Puuetega meeste

Seoses Euroopa aastaga „Võrdsed võimalused kõigile” kuulutasid Avatud Eesti Fond ja Sotsiaalministeerium välja projektikonkursi „Mehed ja võrdõiguslikkus”.

KAIRI ROHTMETS EDA MURU

Viibides 2006. aasta suvel Sloveenias noorsoovahetusel „Relax Your Body and Mind”, sündis Kairi Rohtmetsal idee uurimise läbiviimiseks. Põhilisteks teemadeks olid sel noorsoovahetusel massaaž, võimlemine ja muudki lõõgastumisviisid. Jälgides osalevaid noori, tekkis Kairil mõte, et uurimist vajaks puuetega inimeste seksuaalelu probleemide valdkond, millega pole Eestis varem väga palju tegeletud. Samas ei õnnestunud Eestis naastes kohe leida võimalust idee teostamiseks. Aga 2007. aastal seoses eelpool nimetatud projektikonkursiga tegi Kairi Eesti Puuetega Naiste Ühingule ja selle juhile Mare Abnerile vastava ettepaneku. Ta teadis, et Mare on läbi viinud mitmeid edukaid projekte, soovib võrdõiguslikkuse teemasid Eestis arendada ning on innovaatilise mõttemaailmaga.

Mitmete otsingute ja arutelude käigus selgus, et tõsiselt projektitöös osaleda soovijaid ei ole just väga palju. Esimesed abilised olid Eda Mu-

ru, Mare Abner, Kaido Kikkas, Tiina Tursman ja Helge Lepik. Moodustus ka uurimismeeskond koosseisus Kairi Rohtmets ja Eda Muru. Projektiga sooviti algatada uus uurimisteema. Eestis ei ole puuetega meeste seas lähitavalts soolistest aspektidest, pere- ja seksuaalelust varem uurimistöid läbi viidud. Kõigepealt tutvus meeskond erinevate olemasolevate materjalidega ning hakkas koostama küsimustikku.

Suuresti oli selle juures toeks Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudi dotsent Dagmar Kutsari artiklite kogu „Meeste identiteeti ja muutuvaid soorolle käsitlevate uurimissuundade ja -probleemide aluste väljatöötamine” ning sealsed kolm uurimisülesannet. Küsimustiku koostamisel lähtutigi neist ning samas kohandati teemavaldkondi seoses puuetega inimestega probleemidega. Konsulteriti ka Dagmar Kutsariga, saadi tema heakskiit.

Küsimustik saadeti esialgu välja puuetega meeste isiklikele kontaktaadressidele, mida projektijuht oli kogunud erinevatel puuete-

pere- ja seksuaalelualane üle-eestiline projekt

Puuetega meeste projekti teabepäev Kuusalu Rahvamajas 23.12.2007.

ga inimeste koolitustel, otsinud Internetist jm. Sooja tagasisidena hakkasid tulema esimesed täidetud ankeedid ning projektijuht rõõmustas, et inimesed olid tema mõtetega kaasa tulnud, rääkides täidetud küsimustike läbi oma muredest ning rõõmudest pere- ja seksuaalelus. Aegamööda otsis projektijuht kontakte juurde, kaasa aitasid ka mõned organisatsioonid, jätkati küsimusti-

ke laiali saatmist nii e-posti kui tavaposti teel, mõnedel juhtudel viidi puuetega meeste soovil läbi intervjuusid.

Septembri alguseks oli laekunud 40 ankeeti Järgmiseks saadeti ankeet laiali Eesti Puuetega Inimeste Kojaga kaudu selle liikmesühingutele palvega, et nad edastaksid selle oma liikmetele.

Uurimuse tutvustamisele ning ankeetide jagamisele ai-

tas kaasa Eesti Koduabi Seltsi juhatause liige Helle Lepik. Projektijuht käis uurimust tutvustamas Karaski Keskuses ning Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuses, kust saadud tagasiside oli väga positiivne. Sealt saadi tagasi 14 täidetud ankeeti.

Kokku õnnestus uurimuse kaasata 68 erineva puudega erinevas vanuses meest üle Eesti, selgitades välja nende peamised probleemid

pere- ja seksuaalelus. Edukalt viidi projekti lõpuüritusena 23. detsembril Harjumaal Kuusalu Rahvamajas läbi teabepäev. Jõulupühade lähedusest hoolimata tuli kohale 36 teemast huvitatud inimest: uurimuses osalenud mehed, nende pereliikmed, erinevate organisatsioonide juhid ning teised.

Teabepäeval tutvustas Mare Abner Eesti Puuetega Naiste Ühingu ja Eda Muru Ida-Harjumaa Invaühingu. Meestearst Olev Poometsa ettekandest kuulsid osalejad puuetega meeste seksuaaltervise probleemidest ning erinevatest lahendusvõimalustest. Järgnevalt tehti kokkuvõtte projektist, tutvustati uurimusest selgunud probleeme seoses pere- ja seksuaaleluga ning isadusega. Psühholoogiline nõustaja Marika Lahe tegi uurimistulemustest ülevaate psühholoogi pilgu läbi. Lõpetuseks rääkis tegevusterapeut Ain Klaassen inimese sisemistest eeldustest toimetulekuks.

Teabepäeval osalejate ning esinejate vahel tekkis diskussioon ning arutati nii mõnegi üldisema teema üle. Projektimeeskond luges teabepäeva õnnestunuks. Samas on vaja edaspidi korraldada mitmeid erinevaid teabepäevi ning algatada diskussioone nii puuetega inimeste, nende pereliikmete, kui ka kõigile teiste teemast huvitatute hulgas.

Projektijuht Kairi Rohtmets: „See projekt oli minu jaoks väljakutse ning esimene nii suur ettevõtmine puuetega inimeste valdkonnas. Ma olen rõõmus, et oleme suutnud algatada midagi uut. Samas põhjustas see projekt ning selle ajaline piiratus minu jaoks tervislikke probleeme seoses minu puudega. Loodan, et edaspidi õnnestub mul paremini planeerida tegevusi ja meeskondade koosseise ning hoolida rohkem ka oma tervisest.”

Projektiga käisid kaasas aga ka mitmed raskused. Sellise tundliku teema juures oli raske leida uuritavaid, kes sooviksid ja julgeksid osaleda. Mitmed mehed vastasid, et nad ei ole sellistel teemadel nõus rääkima mitte kellegagi, osad mehed ning ka mõned puuetega inimeste organisatsioonide esindajad olid aga mures uurimistulemuste anonüümsuse pärast. See on igati mõisteta. Saabuva te ankeetidega tegeles kõigepealt ainult projektijuht, eemaldades sealt kontaktandmed. Edasi töötas ankeetidega ainult projekti uurimismeeskond (Kairi Rohtmets ja Eda Muru). Nad ei keskenud vastustele isikuliselt, vaid üldiselt.

Teiseks suureks takistuseks projekti läbiviimisel oli väga lühike aeg. Ette oli nähtud, et projekt võib kesta maksimaalselt pool aastat ning nii tuligi kõik tegevused teostada 2007. aasta detsembri lõpuks.

Selleks korraks on projekt küll läbi, ent uurimismeeskond soovib antud teema-

ga edasi tegeleda. Meeskond peab projekti jätkusuutlikuks ning on tänulik saanud kogemuste ja teadmiste eest.

Projektimeeskond soovib viia läbi täiendavaid intervjuusid ning edaspidi leida ka võimalusi, et anda välja trükiseid, mis puudutavad seksuaalelu ja inimesi, kel on puue — väljaanded nii puuetega inimestele endile kui nende lähisuhte partneritele, samuti lastele nende vanemate puudega seotud probleemide ja väärtuste kohta. Uurimusse kaasatud sihtgruppi tuleks tulevikus suurendada ning jätkata puuetega naiste pere- ja seksuaaleluga seotud probleemide ning väärtuste uurimisega. Selleks oleks tarvis ka suuremat projekti- ja uurimismeeskonda.

Kõik, kes tunnevad, et tahaksid projektimeeskonna jätkuplaanides kaasa lüüa, võiksid endast meile teada anda e-postiaadressil meesuurimus@gmail.com. Soovime teha koostööd nii era- kui kolmanda sektori organisatsioonide kui üksik-

Uuritud puuetega meeste peamised probleemid

Isaks olemine. Nimetati psühholoogilisi, füüsilisi, sotsiaalseid ja majanduslikke probleeme isaks saamisel ja olemisel. On raskusi pere ülalpidamisega, ei suudeta füüsiliste probleemide tõttu (liikumine, kogelemine jms) lapsega piisavalt tegelda ega laste kasvatamises osaleda, lapsed peavad nende pärast muret tundma või häbenevad neid.

Pereelu. Puue takistab piisava sissetuleku teenimist, seega ei saa perele materiaalselt tuge pakkuda. Probleemiks on perele koormaks olemine. Palju hirme on seotud sellega, et abikaasa või elukaaslane jätab oma puudega mehe maha.

Seksuaalelu. Probleemid seotud kehaliste piirangutega, kuid palju enam on hirmu partneri ees — kardetakse, et ei suudeta vastata naise soovidele, et võib olla ebameeldiv jms. Probleemina nimetati ka Viagra hinda ja isikustamist selle ostmisel.

Samas on kõikide probleemsete valdkondade juures üheks kõige olulisemaks teemaks enesehinnang ning sellest tulenevad kompleksid ja alaväärsustunne.

Hoolimata kõigist nimetatud probleemidest oli puuetega meeste pere- ja seksuaalelu suhetes ka väga palju positiivset.

„Puue ei takista luua täisväärtuslikke suhteid. Tähtis pole välimine kest, vaid sisemine inimene. Kui sul sees midagi katki pole, on kõik võimalik, ja kui ongi katki, siis on ka veel kõik võimalik,“ vastas üks uuritav.

Kairi Rohtmets (paremal) ja Eda Muru.

isikutega. Infot projekti, uurimusküsimustiku ning Eesti Puuetega Naiste Ühingu kohta leiab kodulehelt <http://www.epnu.ee>.

Projekti meeskond tänab Avatud Eesti Fondi ja Sotsiaalministeeriumi projekti rahastamise eest, Dagmar Kutsarit hea meesuurimuspõhise materjali ning abi eest küsimustiku koostamisel. Täname organisatsiooni, kes nii hea kui halva sõnaga toetasid/kritiseerisid küsitluse läbiviimist.

Soojad tänusõnad Järva-Jaani Gümnaasiumi vene keele õpetajale Nadežda Tsvetkovale, kes tõlkis küsimustiku vene keelde ning teabepäeva lektoritele, kes aitasid kaasa antud teemade paremale teadvustamisele.

Täname südamlikult Kaido Kikkast uurimistöös kaasaitamise ning pingete maandamise eest. Soojad tänud kõigile uurimuses osalenuatele väga väärtusliku panuse eest arendamiseks Eesti jaoks uudset teemat.

Kõige suuremat toetust sai projektimeeskond aga oma perekonnaliikmetelt ja lähedastelt, kes olid kõigest hoolimata alati toeks. Suur aitäh!

Projektijuhi poolt südamlik tänu projektijuhi assistendile Eda Murule.

Kolm päeva Brüsselis

Euroopa Puuetega Inimeste Foorum (EDF) tähistas 4. oktoobril Brüsselis oma 10. aastapäeva. Seoses pidustustega kutsus Euroopa Parlamendi saadik proua Siiri Oviir omale külla puuetega inimesi Viljandist ja Pärnust.

SILVIA MILLER

Viljandi Diabeetikute Selts

Peale meie oli grupis veel 17 kultuuritöötajat üle kogu vabariigi.

Mina kuulusin samuti nende hulka, kellel oli au proua Siiri Oviiri külaline olla.

Programm nägi ette tutvumist Euroopa Parlamendi büroohoonega ja parlamendi tööga, Belgia Parlamendi hoonega, Eesti saatkonnaga Brüsselis ja veidi ka Brüsseli vaatamisväärsustega. Aega oli meil selleks kõigeaks kaks ööpäeva.

4. oktoobril külastasime EDF-i 10. aastapäeva tähistamise üritust. Sellel osales tuhanded puuetega inimesed kogu Euroopast, toimusid kollektiivide esinemised, anti üle tervitusi ning kampania “Võrdsete võimaluste loomine” käigus kogutud allkirjad. Neid oli üle miljoni.

Kogu Brüsselis oldud aja saatis meid proua Oviiri assistent Helika Saar. Euroopa Parlamendi hoonet ja tööd tutvustas Evelin Rikkas.

Euroopa Parlament tegutseb 1967. aastast. Alates 1979.

aastast valitakse parlamendi liikmed otsevalimistel viieks aastaks. Euroopa Liidu liikmesriikide arv on järjest kasvanud. Praegu koosneb parlament 27 liikmesriigi 785 saadikust, kasutatakse 23 ametlikku keelt. Eestist valiti 2004. aastal parlamenti kuus saadikut. Järgmised valimised toimuvad 2009. aastal.

Saadikud on jaotatud fraktsioonidesse. Siiri Oviir (Keskerakond) ja Toomas Savi (Reformierakond) kuuluvad Euroopa Demokraatide ja Liberaalide Liidu fraktsiooni, Marianne Mikko, Katrin Saks ja Andres Tarrant Sotsiaaldemokraatide ja Tunne Kelam (Isamaa ja Res Publica Liit) Euroopa Rahvapartei fraktsiooni.

Kõik saadikud on mõne komisjoni ja alakomisjoni liikmed. Veel kuuluvad nad kõik suhete arendamise delegatsioonidesse. Näiteks on Siiri Oviir Euroopa Demokraatide ja Liberaalide Liidu fraktsiooni juhatuse liige, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni liige, kodanike õiguste,

justiits- ja siseasjade komisjoni asendusliige, EL-Armeenia, EL-Aserbaidžani ja EL-Gruusia parlamentaarse koostöö arendamise delegatsiooni liige, Jaapaniga suhete arendamise delegatsiooni asendusliige.

Komisjonides koostatakse kõiksuguseid erinevaid küsimusi puudutavaid raporteid. Täiskogu istungil, kus osalevad kõik saadikud, teeb parlament asjakohaseid otsuseid. Iga saadik võib sõna võtta oma emakeeles. Saadikud töötavad kolmes kohas: Strasbourgis toimuvad nädalased täiskogu istungid; Brüsselis täiendavad täiskogu istungid, komisjonide koosolekud ja töö fraktsioonides; Luxembourgis asub Euroopa Parlamendi peasekretariaat.

Aastas on saadikutel :

- 12 nädalat istungjärke
- 12 nädalat tööd fraktsioonides
- 10 nädalat tööd komiteedes ja komisjonides
- 4 nädalat tööd valijatega.

Parlamendis töötab ligi 5000 inimest, sh 40 eestlast. Lisaks ametnikele töötab parlamendis ka umbes 1200 ajutist teenistajat.

Parlamendi hoone on tüüpiline euroehitis: klaasist ja metallist hiiglasuur hoonete kompleks. Hoone ees ja sees on kõigi 27 liikmesriigi

lipud. Hoonesse pääseb läbi põhjaliku turvakontrolli.

Kõige elamuslikum oligi istuda Euroopa Parlamendi Brüsseli täiskogu istungite saalis, külaliste loožis. All laiutas kaarjas saal sadadele saadikule, kahel pool kogu seina ulatuses tõlkide kaabinid, ees presiidium. Olin seda ruumi varem teleri vahendusel näinud. Ise kohal viibida aga oli uhke ja enesuskuse tagasiandev tunne. Oles põdenud 30 aastat diabeeti, ei olnud ma sellisest võimalusest unistadagi osanud. Istungitesaalis ühines meiega ka Siiri Oviir, kes tegi sissuka ülevaate parlamendi ja ka iseenda tööst.

Brüsselis nägime palju imepärasid ja ilusaid. Sai me tuttavaks Siiri Oviiriga, sõbraliku, osavõtliku, hea huumorimeelega ja naiseliku naisega, kes on samas ka tark poliitik. Meie siiras tänu nii talle kui Helika Saarele ja Evelin Rikkasele.

Brüsselis saadud teadmisi, muljeid ja elamusi olen jaganud oma tuttavatele diabeetikute seltsis, Viljandimaa Puuetega Inimeste Nõukojas, pere ja sõprade ringis.

Merineitsimaal õnne saladust avastamas, 2. osa

*What good is sitting alone
in your room?*

*Come, hear the music play!
Life is a Cabaret, old chum,
come to the Cabaret!*

(Liza Minelli esitatud
laul filmist „Cabaret”)

AIRIKA PENING

*Tartu Ülikooli
eripedagoogika tudeng*

Nagu lubatud sai, saab Sinuga lugeja taas kuulda muljeid ja kogemusi minu pooleaastasest õpingutest Taanis, Egmont Højskoleni rahvaülikoolis.

Mul on väga hea meel, et järjelugu kirjutada saan, kuna kõige meeliköitvamad asjad hakkasid juhtuma alles peale seda, kui olin esimese osa toimetusse läkitanud. Aga kõigest järgemööda.

Pärast sügisvaheajaga muutus koolielu paiksemaks ja reisimist-uudistamist jäi tunduvalt vähemaks. Seda ennekõike seetõttu, et programmis ettenähtud projekti- ja meeskonnatööd katsetada. Minu ja mu kaaslaste

huviorbiiti sattus Taani rehabilitatsioonisüsteem. Kahjuks ei olnud rehabilitatsiooniasutus meie õppekäigust huvitatud ning nõnda pidime oma teemavaldkonna sujuvalt invaspordi ja puuetega inimeste sportlikesse tegevustesse kaasamisele ümber suunama. Õnneks oli materjal kohapealt võtta ja projekt sai päästetud. Püüdsime Egmont Højskoleni näitel kaardistada erinevaid spordialasid ning vaba aja tegevusi, mis erivajadusega noori paremini ühiskonda sulandaksid ning vastupidi — kõik tegevused olid jõukohased ka nn tervele noorele. Mõni põnev näide:

- Goldball e kuld pall: tegevus toimub võimlas või aval platsil, mängijaid on 4–8. Nad on jagunenud paralleelselt ja võrdselt väljaku servadele. Kõigil osalejatel on silmil valgust mitteläbilaskvad katted ning nende ülesandeks on külili lamades kaitsta oma väljakupoolt palli eest, mille sees on kellukesed. Pall heliseb veeredes

ning vastaspoole mängijad peavad kuulamise järgi palli kinni püüdma.

- Ronimine spetsiaalsel turnimisseinal: „kiviseinal” paiknevad erineva suurusega värvilised „kivinukid”, millest haarates saab mööda seina üles ronida. Lisaks osavatele ja tugevatele lihastele on alati kindlasti vaja ka spetsiaalseid turvarihmu ning juhendajat, kes hoiab ülesronimisel silma peal ning abistab laskumisel. Iseenesest on turnimissein nagu sein ikka, tavapärasest kaubanduskeskuse lõbustatraktsioonist eristavad seda vaid „kivid”, mis asetsevad tihedamalt ning on suured.

Viimast väljakutset katsetasin minagi. Kui päris aus olla, siis ega mulle eriti muud valikut ei jäetud. Juhendaja ulatas iseenesestmõistetava näoga „traksid” ja käskis sisse pugeda. „Appi-appi!” oli minu esimene reaktsioon, mõtted ületasid peas kiirust. Kuid põlvede värisedes sai varustus ikka selga tõmmatud. Esimene takistus ei lasknud ennast kaua oodata — kõige alumine „kivi” oli täpselt nii kõrge, et minu põlvetõste ponnistusest hoolimata labajalg sinna ei ulatunud. Aga ega seepärast veel ettevõtmine katki jäänud! Kähku ilmus ei-tea-kust väike puust pingike, mille peale mul astuda tuli ja edasi läks vallutus juba hasardiga. Mingil hetkel umbes poolel maal tippu ot-

sustasid mu lihased–liigesed aga, et aitab küll, ja keeldusid edasisest koostööst. Kuna igasugused abivõtted ja innustuskoor enam ei toimunud, tuli maapealsesse reaalsusesse naasta.

Projekti sai taolisi põnevaid ettevõtmisi kirja veel ja veel, ent kõige kirjeldamiseks kuluks siinkohal liiga palju ajakirjaruumi.

Hingematvalt meeldejääv oli aga novembri keskpaik, kui Egmont Højskolenis toimus iga-aastane teemanädal. Kogu kool valmistab tol nädalal ette ühe suure projekti (muusikali, teatrietenduse, lauluvõistluse vmt), mille korraldamisest igaüks vastavalt oskustele–võimalustele osa võtab. Eestis on telesaade „Tantsud tähtedega”, ka Taanis on samasugune tantsusaade olemas. Sellest lähtudes otsustas Egmont Højskolen korraldada päris oma „Tantsud tähtedega”.

Tegevust jätkus kõigile. Kes aitas tehnikaga majandada, kes oli usin reporter–operaator, kes toimetas kohvikus ja muidugi ei puudunud ka tantsijad. Tagasihoidliku Eestimaa inimesena panin minagi end alguses kõõgipoolle kirja. Kuni grupijuht ühel hommikul minu kõrvale ilmus ja kavala ilmeaga päris, kas ma ikka tõesti olen kindel, et ma tantsida ei taha. Loomulikult ma tahtsin, ainult tunnistada ei julgenud! Nõnda siis saidki mu keha ja hing stepptantsule

maha müüdüd.

Esimesel tunnil tuli ikka päris kole tunne peale, kui selgus, et lisaks kõigi liigutuste tunduvalt paremale sooritusele tuleks mul selle kõige juures ka kahele jalale püsima jääda. Kodu poole sõites mõtlesin endamisi mõnd ilusat vabandust, kuidas esinemisest kõrvale hiihida. Kõik minu ponnistused olid aga juba eos hukule määratud, sest järgmisel päeval võttis treener — sümpaatne vanaproua — mu enne tundi ette ja lasi mul erinevaid asju katsetada. Kogu lugu tipnes sellega, et terve tantsuetendus ehitati üles minu liigutusvõimest lähtuvalt. Ehk siis teisisõnu oli minu tantsumuster teistest veidi erinev ja lihtsam (kuigi, tegemist jätkus tollegagi) ning teistele heaks spikriks, mille järgi järgmist sammu sooritada. Ja kui mul enne olidki viilimise mõtted peas, siis nüüd ei olnud tantsuetendus ilma minuta üldse võimalik!

Tunne oli nagu päris tantsusaate staaridel — päevas üheksa tundi trenni, varbad kingadest villis ja sääremarjad tulist kurja vandumas. Mis mind aga hämmastas, oli juhendaja optimism, rõõmus meel ja innovaatiline mõtlemine. Hetkekski ei tulnud seda mõtet, et jätaks pooleli. Kui kuidagi ei saanud, siis kuidagi ikka sai. Hiljem vanaprouaga vesteldes tuli välja, et tegelikult peab ta hoopis talu ja tantsu õpetab ainult hobi korras. Seega,

ainsad, mida tal vaja läks, olid tantsuoskus ja tahtmine mind tantsima panna.

Ka võistlusel läks kokkuvõttes hästi, alla 8 punkti ei saanud meist keegi. See oli kogu mu Taanimaal viibimise aja kõige positiivsem, õpetlikum ja meeldejääv kogemus. Nõnda ongi Liza Minelli laulusõnad, mis loo algusesse kirja said (ja mis ka meie steppimisele saateks kõlas), õiged. Vabas tõlkes kõlaksid need umbes nii: „Mida head on üksi toas passimises, tule! Kuuled, muusika mängib? Mu vana semu, elu on nagu kabaree, ühine meiega!”

Kogu Taanis viibimise ajal oli palju juttu ka meie integreerumisest kohalikega. Kuna meid, võõramaalasi, ainult üks viiendik õpilaste arvust oli, tekkis mitmeid muresid. Esimene, ja meie arvates ehk kõige suuremgi, oli keeleprobleem. Üldine kokkulepe oli, et hommikustel koosolekutel edastatakse läbi saatjate sünkroontõlge, muul ajal aitab tõlkida (abi)õpetaja. Paraku viimane kokkulepe väga paljudel juhtudel ei kehtinud ja nõnda jäime me sageli infosulgu.

Teine mure oli kihistumine. Et me omade seas võõrad olime, oli nn „saatusekaaslastega” teistest välisriikidest lihtsam kohaneda, sest paljud asjaolud kattusid — näiteks kasvõi koduigatus. Taanlastega oli raske jutule saada, sest kui keegi sinuga kahekesi olles oligi val-

mis inglise keeles kõnelema, siis niipea, kui seltskonda ilmus veel üks taanlane, ununes võõras keel sootuks. Ka ei olnud taani noored kuigi varmad ise suhtlust alustama. Juhendajad küll soovitasid meil ise usinad olla, aga kaua sa ikka jaksad? Mina näiteks katsetasin pea kolm kuud, ent andsin siis alla ja suhtlesin vabal ajal peamiselt rahvusvahelise grupiga. Mõnikord lisas kultuuri- ja ühiskonnaerinevus veel oma piirangud.

Üldiselt iseloomustavat taanlaste suhtumist võõra- maalaste suhtes lause: „Me oleme uhked selle üle, mida me oleme vaevaga saavutanud, ja me ei taha seda kellegagi jagada.”

Mille eest ma Taanimaa inimestele aga au annan, on nende tolerantsus individuaalsete erinevuste suhtes. Seejuures ei mõtle ma ainult erivajadustega inimesi, vaid ka näiteks keskmisest priskemaid. Keegi ei vaata neile tänaval seepärast põlastava pilguga järele ning iga möödavurav buss ja reklaamipind ei kisenda näkku erinevaid võimalusi, kuidas olla „täiuslikum”. Sa oled seda ka siis, kui kaalud viis kilo rohkem ning tahad kanda loomulikku värvi juukseid. Ilmselt siit tulebki välja see, miks taanlased on maailma õnnelikumad asukad ja enesega väga rahul. Inimesed erinevad üksteisest mõnuga. Ka puudega inimene julgub olla isiksus, panna pidu-

õhtul selga ilusad riided, jalga kontsaga kingad ning särada. Rääkimata siis veel muust.

Lisaks meeldis mulle nende lihtsus: toidud, riided, abistamisvõimalused jne. Kõige markantsema näitena meenub, kuidas kusagil rampide asemel kaldteena vanu kapiuksi kasutati.

Keskmine taanlane on üldiselt rõõmsameelne, sõbralik, hästi viisakas ja optimistlik, räägib võrdlemisi kenasti inglise keelt, aga ... samas on ka suhteliselt pealiskaudne ning mõnikord isegi egoistlik. On need ehk heaoluühiskonna viljad? Mõned kindlasti.

Kui nüüd kokkuvõtet teema hakata, siis mida ma sellelt kursuselt sain? Teadmise tõeliselt vanast heaoluühiskonnast, seda nii õppekülaskäikude, kui praktilise kogemuse näol. Kogemusi. Kuhjaga ja palju — nii seda, mis tunne on elada võõras riigis ja kultuuris, kui ka katsetamisrõõmu erinevates uutes toimingutes ja olukordades. Tunde, kuidas on olla kaugel harjumuspärasest asjadest ja kallitest inimestest. Väga palju julgust. Avara(ma) silmaringi. Usalduse nii iseenda kui ka teiste vastu. Näiteks ei pelga ma enam tetrapleegikust spastikut, ka tema on vaid luust-lihast ja hingega inimene, kes tahab elada nii nagu meiegi (ja suudab seda, kui talle piisavalt tähelepanu ja abi pakuda). Palju uusi ja huvita-

vaid ideid, mida Eestis katsetada-kohandada.

Üldiselt jäin väga rahule. Et mu suur kogemus aga raisku ja rooste ei läheks, on plaanis seda mitmel pool ära kasutama hakata. Kasutusviis sõltub juba olukorrast, kuid kindlasti oskan nüüd vaadata erinevatele probleemidele teise pilguga ja luban, et oma uut tarkust ainult endale ei hoia.

Teadagi on, et lähisemestritel European Line'i programm kindlasti jätkub, seega julgustan huvilisi innuga osa võtma.

Lõpetuseks võiks ju küsida, et kas ma siis avastasin selle otsitud õnne saladuse? Arvan, et mingil määral küll, kuid ilmselt kehtib see just Taanis, mitte meil Eestis. Ja nii nagu õnn on igaühe jaoks midagi erinevat, on ka selle tahke, mis kõik ise avastada tuleb, lugematu hulk. Ehk on taanlased tolles viimases lihtsalt julgemad?

Oi, äärepealt oleks unustanud! Selle tähtsa teadmise sain ka, et Jõuluvana ei ela mitte Soomes, vaid Taanis, täpsemalt Gröönimaal.

Fotod Ago Ruus

Ilusa nimega koer

AIVE SARJAS

Ilmselt meenub igale koeraomanikule mõni juhtum igapäevaelust, mis on pannud teda kahtlustama, kas tema koer mitte kurt pole, või vähemalt vaegkuulja. Hüüa palju tahad, koer teeb ikka oma tegemisi ega pööra peremehele vähimatki tähelepanu. Enamasti on siiski tegemist „kurtusega”, mida on võimalik „välja ravida”. Ehk teisisõnu — koera ja peremehe vahel puudub kontakt ning kutsu jaoks on kõik

muu palju-palju huvitavam, kui inimene, kes teda enda juurde kutsuda üritab. Probleemi „ravimiseks” saab hüüva nõu koerte koolitajatelt.

Austraalia karjakoera Inglisilm Ginger Valgesaba jaoks aga koerakoolitajast abi pole. Tema on päriselt kurt. Ei kuule mitte ühtki häält, sünnist saadik. Kuid kas sellel ongi mingit tähtsust, kui sa oled üdini üks suur rõõmupall ja energia-pomm?

Kohtun Gingeri ja tema perenaise Kristi Vimbergi-

ga Tallinnas loomaaija kõrval asuva Veskimetsa Ratsakeskuse territooriumil. Seal on ruumi laialt ja platsi ümbritseb kõrge tara. Kuna Ginger ei kuule, ei tohi teda rihma otsast lahti lasta. Ja seda kahel põhjusel. Esiteks ei kuule ta lähenevaid ohtusid, autosid näiteks. Ning teiseks ei saa teda häälkäsklusega enda juurde tagasi kutsuda. Viipekeeles mõistab Ginger oma pererahvaga kenasti suhelda, kuid selle „rääkimiseks” peab kõnelejatel teineteisega silmside olema. „Igal

Käpa andmine
on Gingeril
kenasti selge.

pool Internetis kirjutatakse, et kurti koera ei tohi rihma otsast lahti lasta. Meie oleme vahel ikka lasknud, kui ümbrus ohutu tundub. Ühel korral oleks siiski peaaegu õnnetus juhtunud. Ginger jooksis teise koera järel, otse auto eest, üle tee. Ta ei kuulnud mootori mürinat,” räägib Kristi. Samal ajal kutsub ta käega põlvele patsutades Gingeri enda juurde. Ja koer tuleb nii et veejuga taga.

Üldse tundub Gingeril kogu aeg koletult kiire olevat. Justkui kardaks kuhugi hiljaks jääda. Ta lausa tormab ringi. Kristi seletab, et tegelikult pole tal kiiret kuhugi, austraalia karjakoe-
rad ongi väga elurõõmsad ja äärmiselt liikuvad. „Nad on ka hästi õpihimulised. Tahavad igasuguseid ülesandeid täita ja pereme-

Sadu aastaid tagasi oli Austraalias loomade karjatomiseks vaja efektiivset ja hästi liikuvat abilist. Sestap aretatigi 19. sajandi esimesel poolel koeratõug, keda tuntakse austraalia karjakoer nime all. Ristates kollit Austraalias elava metsiku koera dingoga saadi ovaliste omadustega koer. Kuid tõugu sooviti veelgi parandada ja dalmaatsia koera ning bullterjeri lisamisel saadi ristand, mida peetakse kaasaegse karjakoera eelkäijaks.

Austraalia karjakoer on tugev, valvas, hästi kohanev töökoer, kellel on annet ja tahtmist hakkama saada ka raskeimate ülesannetega. Ta on võrratu karjavalvur ja -ajaja. Alati äärmiselt terane, ettevaatlik, vapper. Võõraste suhtes umbusklik, tugevate kaitseinstinktidega ja kohusetundlik.

Karjakoeri on nii siniseid kui punaseid, turjakõrgus on neil umbes 50 cm, kaal 20–25 kg. Elavad tavaliselt 12–15 aasta vanuseks. Muide, maailma vanima koera tiitel (Guinnessi rekordite raamatu andmetel) kuulub austraalia karjakoerale, kes elas 29 aastaseks.

hele meeldida. Meie peres tegeleb koera õpetamisega minu abikaasa, mina käin Gingeriga niisama jalutamas.”

Ja millised on koolituse tulemused? Ginger oskab käsu peale istuda, lamada, juurde tulla, surnut mängida ja kappi anda. Igat käsku tähistab erinev viibe.

Miks võtta endale kurt koer? Pealegi kui sul pole enne üldse koera olnud? „Minu isa kuulis kusagilt, et kurt kutsikas otsib endale pere-meest, ja tuli meile pakku-ma. See koer ei sobinud meile ühegi parameetri poolest — mitte väga kerge iseloomuga kurt austraalia karjakoer, aga me võtsime ta siiski. Sest järgmine variant oleks olnud eutanaasia,” jutustab Kristi sellest, kuidas Ginger nende pereliikmeks sai. „Kõik tuttavad muidugi ohkisid, et mis te teete ja kas te saate ikka hakkama. Kuid hoolimata sellest, et Ginger on meie esimene koer ning kuulumispuudega, oleme kenasti toime tulnud. Kes ei tea, et ta ei kuule, ei saa arugi.” Ja tõesti-tõesti. Fotograaf Ago Ruus, kes käesoleva loo tarvis Gingerit pildistas, üritas tükk aega vilistamise, keelelaksutami-

Austraalia karjakoertel on üldiselt vähe terviseprobleeme. Kuid üks, mis aeg-ajalt esineb, on kurtus. Karjakoerte kurtuse pärandumise täpne geneetiline viis on tänase päevani teadmata. Arutletakse selle üle, kas dalmaatsia koertel esinev kurtus on sama genesiga, mis austraalia karjakoertel. Väitel võib tõepõhi all olla, sest kasutati ju dalmaatslasi omal ajal karjakoerte aretamisel.

Austraalia karjakoerte kurtuse põhjusi ei ole tõupõhiselt uuritud. Küll aga on seda tehtud teiste tõugude — dalmaatsia koera, inglise setteri, bullterjeri, bokseri, ja ka kasside — osas ning leitud, et geen, mis kannab edasi kurtust, on seotud karvkatte valge värviga.

se, hüüdmise ja jumal teab veel millega Valgesaba tähelepanu köita. Ta vist olekski jäänud vilistama ja hüüdma, kui ma poleks öelnud, et ära näe vaeva, ta ei kuule sind. „Ei kuule? Kuidas ei kuule?” küsis Ruus uskumatu näoga. No mis selles siis nii arusaamatut on? Samamoodi nagu inimesed ei kuule!

Kurtus koera üldiselt ei sega. Hea näide sellest on Gingeri kõrval tema vanematel eelmises pesakonnas sündinud kutsikas, kes elab Soomes ja tegeleb aktiivselt koeraspordiga — täpsemalt agilityga. Kuulu järgi on see koer põhjanaabrite juures oma ala tõeliseks tegijaks kujunemas. Edu üheks pan-

- Kurdi koeraga koos elamine ja tema õpetamine nõuab väga suurt kannatust ja armastust.
- Kurti koera ei tohiks kunagi rihma otsast lahti lasta, sest teda ei saa häälkäsklusega tagasi kutsuda. Viipekeelse käskluse andmiseks

peab koeraga silmside olema.

- Kurdid kutsikad sünnivad (enamasti) koeravanematel, kelle kuulmine on täiesti korras.
- Kurdina sündinud koerte puhul rakendatakse tavaliselt eutanaasiat.

diks on lisaks looduse poolt antud kehalistele eeldustele kindlasti ka see, et suures osas toimub koera ja koerajuhi suhtlemine aglity võistlusrajal kehakeeles — samaaegselt häälkäsklusega näitab koerajuht käte ja kehaga, milliseid takistusi ning millises järjekorras koer läbima peab.

Vaadates Gingerit ei suuda ma uskuda, et minu ees on koer, keda ilmselt poleks, kui Kristi teda endale võtnud poleks. Aga Kristi võttis. Sest tal on soe ja suur süda. Ega ta muidu sotsiaaltööd teha saaks. Mina usun, et nende kahe kokkusaamisel mängis oma osa ka koeralapse ilus nimi — Inglisilm Ginger Valgesaba. Inglise silmad. Valge saba. Ingverimaitseiline piparkook (ingl k ginger — ingver; ginger bread — piparkook). Nii ilusa nimega koer lihtsalt ei saanud enneaegselt taevasse minna.

Kristi annab Gingerile viipekeeles käskluse „Istu!”.

Kõlav eesti keel

JUHAN NURME

Üks kass läks üle silla
peas mõtted palla–pilla,
kas minna üle silla
või hoopis silla alla,
kus mõnus oleks olla,
kui vihma kallab alla.

Üks kass läks üle silla,
ta laulis ridi–ralla,
kõik teed mu ees on valla –
ja hüppas sillalt alla.

Jões tegi sulla–sulla,
siis poetas rohtu kulla
ja kraapis peale mulla.

Üks kass läks üle silla,
ta saba tegi tilla–talla.
Ta sammus uhkelt linna,
taas tõmbas teda sinna.

LC Tallinn Vanalinn Stipendium 12 000 krooni suuruses puudega noorele erakorralise teo eest õpingute või muu vajaliku toetuseks

1. Põhimõte: LC Tallinn Vanalinn tahab nimetatud stipendiumiga tähelepanu juhtida puuetega noorte erilistele tegudele ning vajadustele, samas ka tutvustada meie Lionsklubi laiemalt ning Lionsliikumist üleüldse.

2. Stipendiumit võib taotleda ükskõik mis puudega noor kuni vanuseni 30 aastat.

2.1. Kuna tänavu on eriline rõhk asetatud vaegnägemisele ja selle ennetamisele ja ravi-
misele on ka stipendiumi saajaks eelistatavalt vaegnägija.

3. Puudega noor peab aasta sees olema korda saatnud erilisel silmapaistva teo, kaalutult puudeastmele. Tegu võib olla ükskõik mis vallast — näit. Sport, muusika, õppimine, töö, teadus jne.jne.

4. Taotlust peab toetama üks Lionsklubi Eestis. Sama Lionsklubi võib toetada mitut noort/tegu.

5. Stipendiume on ainult üks, 12000 krooni suuruses.

6. Stipendiumi saaja valib välja 6.–liikmeline žürii, millesse kuuluvad LC Tallinn Vanalinn president, projekti initsiaator Matti Klaar, LC Keila president, LC Kristiine president, eesti Puuetega inimeste Koja juhatuse esimees ja

Riho Rahuoja Sotsiaalministeeriumi asekantsler hoolekande alal. Žürii esimees on LC Tallinn Vanalinn president, kel on otsustav hääli kui hääled jagunevad võrdselt.

7. Taotlused peavad LC Tallinn Vanalinn käes olema hiljemalt 1. aprillil 2008 kell 12.00. Hilisemaid taotlusi antud aastal arvesse ei võeta. Taotlused saata aadressile LC Tallinn Vanalinn, Rahvusvahelise Lions-Klubide Eesti Piirkond, Raekoja Plats 18, tuba 209, 10146 Tallinn.

8. Taotlused peavad olema hästi põhjendatud, täiendatud pildimaterjaliga kui võimalik ja kinnitatud õppeasutuse, töökoha vms. poolt

9. Stipendium antakse välja LC Tallinn Vanalinn Charterõhtul 27. aprillil või muul sobival kuupäeval.

10. Stipendiumi olemasolust teavitatakse kõikidele Lionsklubidele üle Eesti üleskutsega oma ringkonnas (koolides, spordiringides jne) teavitada laiemat üldsust, ning Puuetega inimeste Koja kaudu kõikidele puuetega inimeste organisatsioonidele..

11. Stipendiumi saaja nimi ja eriline tegu teavitatakse ka ajakirjanduses.

